

AD LIB. I. DECRET.

TITULUM XXXI.

De Officio Judicis Ordinarii.

UT plurimum in Jure Civili Judices Ordinarii vocantur Præsides provinciarum, qui ex ordine Clarissimorum eliguntur, & quidem ex inferiori ordine Clarissimorum, ad differentiam Spectabilium & Illustrium, ex quibus Proconsules, Præsfecti prætorio, Comites Orientis, Præsfecti Urbi deligebantur: qui dignitate præcedebant & ordine Ordinarios, ut notavit D. Cujacius ad *Novell. 20.* & in *Paratit. Cod. de Officio Rectoris provincia.*

In Pontificio verò jure alio sensu Judices Ordinarii vocantur: opponuntur nempe Judicibus delegatis & Legatis S. Pontificis, qui ex delegatione & mandato vices S. Pontificis gerunt; cujus S. Pontificis ratione habita, quem repræsantant, dicuntur esse majores Ordinariis, quatenus scilicet repræsantant S. Pontificem tantum, & in eo articulo, in quo S. Pontificem repræsantant. Quare Ordinarios ex iis, quæ diximus, definire generaliter possumus Prælatos, qui ex ordine Ecclesiastico ad Dignitates Ecclesiasticas promoventur, & quibus jure suo, id est per consequentias Dignitatis competit jurisdictio & præminentia in Ecclesia. Quamvis enim dixerimus in *tit. superiori*, Legatos Pontificios Ordinariam potestatem habere, & vocari Ordinarios: præterquam quod nova est illa constitutio, & contra Jus vetus & communem Interpretum sententiam à Clemente IV. in *cap. 2. de Officio Legati in VI.* introducta primum; solent tamen non absolutè, sed cum adjunctione appellari *Ordinarii ex Delegatione S. Pontificis*: cæteri verò propriè & absolutè Ordinarii dicuntur, vel Ordinarii locorum, ut appellantur in *cap. 3. de Officio Ordinarii in VI.*

AD CAP. I.

DEsumptum est *hoc cap.* ex Synodo Joannis IX. inchoata primum Romæ, deinde translata Ravennam & absoluta anno Christi 904. sicut notavit doctissimus Baronius ad *eundem annum Christi numero 2. 3. 4. & 12.* ubi etiam primus retulit ex *Codice Antonii Augustini.* Inter Canones autem 12. continet integrum hoc nostrum *Capitulum*; ex quo supplendum principium, quod deest, hujus *cap. 1. Perniciosa inolevit consuetudo, ut Judex publicus vel Minister, qua ab Episcopis sunt inquirenda, quibus animarum sollicitudo commissa est, quasi inquirenda vendant, & ea occasione licenter vita scelestâ augmentetur, &c.* Ex quibus verbis vera sententia hujus *capit.* elicitur, quam non viderunt Interpretes, qui

restringunt hoc *cap.* ad crimina Ecclesiastica tantum, quamvis generaliter de omnibus criminibus Canon manifestè loquatur, sive commissis ab Ecclesiasticis, sive à Laïcis, in quos animadvertendi secundum quod Canones jubent, id est censuris & pœnis Ecclesiasticis coërcendi perpetua fuit jurisdicção Ecclesiæ; convocatis etiam aliquando in inquirendo & coërcendo Ecclesiæ senioribus: eademque de causa in Synodis instituti observatores & testes, qui in mores fidelium inquirerent, eosque denuntiarent, qui graviora crimina sæpiùs committerent: unde & testes Synodales appellati *Can. Episcopus xxxv. Qu. 6. & cap. praterea de testibus cogendis.*

Illà igitur inquisitio & correctio omnium criminum & pœnæ impositio secundum Canones competit Episcopis jure divino: nec debent per Judices publicos, id est sæculares impediri. Quinimò potiùs adjuvare & adesse debent auxiliumque impertiri Judices sæculares, quoties ab Episcopis rogantur, ut reprimant contumaciam & pervicaciam potentiorum, qui sæpe censuras Ecclesiasticas negligere solent: de qua advocazione Judicis sæcularis hoc caput notandum est. Maximè verò in Conciliis Galliæ & in *Capitularibus* Regum nostrorum sæpiùs injungitur Magistratibus, ut adjuvent & opem ferant Episcopis & aliis Prælati adversus contemptores & violatores censurarum & disciplinæ Ecclesiasticæ, id est adversus eos, qui interdicta, suspensiones & excommunicationes jure & legitimè prolatas, temere atque procaciter contemnunt.

AD CAP. II. ET III.

Pertinent etiam ista duo Capita ad jurisdictionem tam Episcoporum quàm aliorum Prælatorum in puniendis criminibus, & ad ordinem & formam tam instituendi Judicii quàm exequendæ sententiæ. Inscriptio autem *cap. 2.* malè vulgò concepta est, & tribuitur Eugenio Papæ. Autorem quippe Alexandrum III. habet: quare sic restituenda est. *Alexander III. Norvicensi Episcopo*, ut constat ex *collectione quadam plurimum constitutionum S. Pontificum*, quæ subjici solet in *tomo 4.* Conciliorum post Concilium Lateran. habitum sub Alexandro III.

Capitulum autem 3. *hoc tit.* scriptum est Episcopo Florentino, à quo ordiemur: continet enim Jus commune antiquum universæ Ecclesiæ, quod est hujusmodi. Et censuræ & excommunicationes à quolibet Prælato quamvis inferiori latæ, non infringantur & relaxentur à superiori, nisi adhibito consensu Prælati, qui protulit sententiam, & satisfactione præcedente, ne nervus disciplinæ Ecclesiasticæ debilitetur. In dicto *Capit. 3.* deciditur, sententiam interdicti & excommunicationis à Plebano sancti Pancratii, tam in Clericos quàm in Laïcos prolatam, non posse Episcopum Florentinum, cui dictus Plebanus suberat, relaxare inconsulto Plebano. Ex quo *Capit.* colligitur Plebanos temporibus Alexandri III. habuisse jurisdictionem in Parochos vel Clericos & Laïcos. Unde meritò inter Prælatos Ecclesiæ & inter Ordinarios referuntur *hoc tit.* Inde & Ecclesiam regere & tanquam Prælatus Ecclesiæ & plebi præesse dicitur Plebanus *Can. Presbyteri xcvi. Dist. & cap. tua nos infra de Clericis agrotantibus.* Excommunicationis autem sententia non potest

nisi post primam & alteram monitionem proferri; ita ut secunda adhibitis testibus fiat secundum verba Matthæi *cap. 18.* & Lucæ *17.* & causa cognita, quæ magno cum pondere pronuntianda est: ubi verò prolata fuerit, servanda est non tantum ab eo, qui eam protulit, sed etiam à superioribus Prælatiis: & vel remittendus excommunicatus ad inferiorem, qui eum excommunicavit, ut satisfactione præcedente ab eo absolvatur; vel saltem si ex mora periculum immineat, absolvatur à superiori, & si fieri possit, cum inferioris consensu, qui eum excommunicaverat *Can. 2. 4. 40. & 73. xi. Quæst. 3. & cap. 48. sacro, de Sent. excommunic.*

Caput verò secundum promulgatum fuisse videtur ad conciliationem *Canonis 2. & 3. Causa vi. Quæst. 2.* in qua decisione sequitur Alexander sententiam *Can. 3. placuit*, cujus est hæc sententia. In occultis criminibus, ut si Episcopus pro certo noverit extra confessionem, v. g. si deprehenderit aliquem in delicto; vel si ex confessione eum conscium alicujus criminis esse sciat; vel si ab alio accusatus fuerit, nec possit certis testibus & legitimis probationibus convinci: non potest nec debet Episcopus aut alius Prælatus eum removeere à communione Fidelium, sed tantum si nolit emendare quod fecerit, eum privatim admonere & corripere. Nihil enim absque legitimo & idoneo accusatore temere fieri debet, & ut loquitur Eleutherius Pontifex, *Nil absque legitimo & idoneo accusatore judicandum est. Nam & Dominus noster J. C. Judam sciebat furem esse & proditorem; sed quia non est accusatus, ideo nec est ejectus.* Et Isidorus in præfatione *Collectionis Canonum.* Plerique boni Christiani propterea tacent & portant aliorum peccata, quæ sciunt; quia documentis deseruntur sæpe, quibus ea quæ ipsi sciunt Judicibus Ecclesiasticis probare possint: quoniam licet vera sint quædam, non tamen à Judicibus credenda sunt, nisi quæ certis judiciis demonstrantur; nisi quæ manifesto judicio convincuntur, nisi quæ judiciario ordine comprobantur.

AD CAP. IV.

Pertinet hoc cap. ad Ordinationes Ecclesiarum, in quibus jus Patronatus Laicis vel Ecclesiasticis Patronis competit. Inter reliqua verò Patronatus jura præcipuum illud est, ut vacante Ecclesia aut alio quolibet beneficio, jus præsentandi aut nominandi Clerici habeant Patroni: quem, si fuerit idoneus, coguntur admittere & instituere Episcopi vel alii Prælati, ad quos institutio & collatio de jure competit. Quæ collatio quamvis necessaria vocetur, potest tamen Episcopus rejicere Clericum non idoneum vel irregularem, aut qui Canonibus prohibetur obtinere Ecclesiastica Beneficia. Quinetiam & aliquando contingit Episcopos justis ex causis rejicere hujusmodi præsentationes; quod eis non constat de jure præsentantis, utrum sit Patronus nec ne. Ex quibus causis sæpissimè graves & diutinæ lites exoriuntur inter Episcopos & Patronos: & interim detrimentum Ecclesiis vacantibus & destitutis suis Ministris gravissimum affertur: quibus in hoc cap. obviam ivit S. Pontifex, constituens ut medio tempore, id est lite pendente, Ordinarii possint Oeconomos constituere; qui quidem appellatione remota percipiant fructus & redditus omnes, eoque aut in utilitatem Ecclesiæ impendant, ad cultum nempe divinum &

exhibenda Sacramenta interim in Ecclesia vacante ; aut futuris personis referrent, ut loquitur *hoc cap.* id est ei qui superior declarabitur ; futuro Plebano aut Rectori Ecclesiæ. In hoc enim jure Personæ Ecclesiarum vocantur, qui alibi Rectores, Plebani sive Parochi.

Observandum tamen jure nostro non licere Episcopis in præjudicium Patronorum Laïcorum quidquam constituere, quod ad fructus vacantis Ecclesiæ pertinet ; sed ad Judices publicos, id est sæculares recurrendum : & tantùm Episcopis licere interim Ecclesiæ vacanti providere circa ea, quæ ad cultum divinum pertinent, constituto inibi Presbytero, qui interim de redditibus Ecclesiæ sustentetur.

AD CAP. V.

Pertinet *hoc cap.* ad subreptitias absolutionis literas, quas à Sede Apostolica emendicare solebant, qui censuras Ecclesiasticas incurrerant propter gravissima crimina ; & tamen reportabant à Sede Apostolica literas absolutionis generaliter conceptas, sicut constat ex *integra Decr. in prima Collect. continentes tantùm auditis confessionibus eos absolutionis beneficium meruisse*, non expressis nec additis nominatim causis, propter quas absolutionem meruerant. Quare meritò suspectas habebant Episcopi hujusmodi literas Apostolicas, tanquam suppressa veritate per fraudem elicitas. Injiciebat tamen scrupulum Episcopis reverentia, quæ debetur literis Apostolicis. Quare in hoc dubio Archiepiscopus Cantuariensis Sedem Apostolicam consultit : cui respondet Alexander III. cum distinctione. Si constet Episcopo, non expressa vera causa, impetratam fuisse à S. Pontifice absolutionem per subreptionem & dolum : eo casu poterit Ordinarius per Censuras Ecclesiasticas remittere impetrantem ad S. Pontificem, datis ei literis, quæ contineant relationem totius negotii ; sicut in simili specie *cap. 2. supra de Rescriptis* remittitur falsarius ad Sedem Apostolicam. Quòd si non liqueat Episcopo, sed suspicionis tantùm causas habeat, graves tamen, quibus meritò putet, comparata satisfactione vel pœnitentia cum gravitate delicti, non fuisse expressam veram causam & delictum admissum : eo casu, ut loquitur, *compellere debet impetrantes exinde coram se purgationem præstare, quod veritatem Pontifici confessi fuerint.* Sic enim naturaliter restituendus facilitati suæ ordo perplexus verborum ultimorum *hujus Capituli*, & tollenda particula (*Si*) quæ etiam deest in *antiqua Decretali*. Sensus autem verborum hic est : in casu gravis suspicionis indicendam esse ab Episcopo purgationem canonicam ; in qua jurare debet impetrans, adhibitis conjuratoribus, sive sacramentalibus ordinis sui ; ipse quidem reus se bonæ fide expressisse crimen, de quo agitur, Pontifici : conjuratoribus autem, quos adhibet, & qui cum eo simul jurant, alia formula juramenti adhibetur. Non enim præcisè jurant, reum, cui assistunt, confessum fuisse Pontifici crimen, de quo agitur ; nec enim absentes de alterius facto liquidò jurare possunt ; sed tantùm credere se, eum qui jurat verum affirmare. Numerus autem hujusmodi Conjuratorum vel major vel minor secundùm qualitatem negotii & Judicis arbitrium statuebatur : & præterea non quilibet compurgatores adhibebantur, sed bonæ famæ & honestæ vitæ, qui cognitionem habebant Rei principalis. Et hæc est quæ vocatur

vocatur canonica purgatio, de qua agitur *toto tit. de Purgatione canonica.*

Observandum verò dubitationem, super qua rescribit Alexander III. in *hoc capitulo*, hodie cessare & fuisse sublatam omnino ab Innoc. III. qui talem absolutionis formam constituit in posterum in *cap. 27. de Sententia excommunicationis*, ut in literis absolutionis exprimatur nominatim causa. Vel si plures sint, omnes exprimendæ sunt; alioquin si aliqua fuerit ommissa, poterit Episcopus propter omissam censuris Ecclesiasticis impetrandem punire.

AD CAP. VI.

Species Capituli ita proponi potest. Ordinarii, ac Diocesani solent ex officio sententias excommunicationis aliquando proferre in eos, qui cum publico scandalo absque dispensatione nefarias & incestas nuptias publicè contrahunt. Hujusmodi autem excommunicati solebant confugere ad Sedem Apostolicam, & ab ea Judices impetrare, qui de causa cognoscerent. Judices autem per fraudem obtinere consueverant, qui in remotioribus locis degerent: & in literis Apostolicis solebat addi clausula absolutionis vulgaris, per quam solvebantur ab excommunicatione Diocesani: quæ vulgaris clausula vocatur *absolutio ad cautelam*; ut scilicet beneficio absolutionis legitimam personam standi in judiciis haberent, quam non habent excommunicati. Et hæc clausula in omnibus ferè Rescriptis inseri solet: de qua vidè *cap. 15. & 52. extra de Sententia excommunic. & cap. 2. eodem tit. in VI.* Propter autem longitudinem itineris nec Delegati Judices in causa procedebant per malitiam vel negligentiam, nec testes commodè poterant exhiberi. Quare ut obviam eatur hujusmodi fraudibus, permittit S. Pontifex, ut Ordinarius renovet primam sententiam excommunicationis, quam tulerat, eaque tandiu obligatos teneat impetrantes rescriptum, donec cognitio litis seriò suscipiatur, & ad exitum perducatur. Et hic casus valde notandus, quo permittitur Ordinario defectum, fraudem vel negligentiam supplere Judicis delegati à S. Pontifice: quamvis docuerimus *tit. de Officio juris Delegati*, regulariter Delegatum à S. Pontifice in causa delegata majorem esse Ordinario.

AD CAP. VII.

Scriptum est hoc Caput ad Archiepiscopum Auxitanum: Ausciorum enim civitas est Metropolis Novempopulaniæ in Vasconia. Ad Metropolitanum itaque Auxiorum rescribit S. Pontifex ad coërcendos Monachos & Canonicos Regulares, qui contemptâ regulâ & neglectis Superiorum suorum, Abbatum & Priorum mandatis, collectâ pecuniâ ex redditibus Obedientiarum & Prioratum, per aulas Principum & Magnatum vagabantur, nec redire ad Monasteria & Claustra curabant, & contumaciter Superiorum, qui eos revocabant, mandata & præcepta negligebant, muneribus sibi gratiam & favorem Potentum concilians, & negotiis sæcularibus se se immiscentes: ut ita terrorem & metum

Abbatibus & Prioribus propriis injicerent. Quibus injuriis vindicandis cum pares non essent Abbates & Priores ; & præterea per universam illam provinciam latè diffunderentur illi abusus : S. Pontifex ad excessus hujusmodi reprimendos mandat Archiepiscopo , ut commoneat hujusmodi delinquentes Monachos & Regulares , ut si quid habeant proprium, juxta Canones in manibus Prælatorum suorum resignent , & dimittant in utilitatem Monasterii impendendum , & deinceps regularem vitam observent. Quod si id exequi neglexerint Abbates post commotionem Archiepiscopi : tunc poterunt Archiepiscopi supplere negligentiam Abbatum & Superiorum , & hujusmodi Canonicos Regulares vel Monachos ad restitutionem per suspensionem officii & Beneficii compellere , etiam appellatione remota : aded ut non obstante appellatione ad Sedem Apostolicam suspendantur ab officio & beneficio , & in sua claustra retrahantur tanquam fugitivi. Ex quo *cap.* colligimus , immorigeros & vagantes Monachos & Canonicos Regulares post monitionem redire differentes , vel quid habentes proprium , si negligat Abbas vel Superior post Episcopi admonitionem coercere & in ordinem redigere , ab Episcopo posse ab omni officio & beneficio suspendi , non obstante appellatione.

A D C A P. V I I I.

AD Ecclesiasticam disciplinam firmandam & censuras roborandas pertinet *hoc cap.* Jure enim antiquissimo Ecclesiæ , sicut constat ex *Can. 5. Concilii Nicæni & Can. 12. & 13. Apostolorum* , qui ab Episcopo, Plebano, Archidiacono vel quolibet alio Judice Ecclesiastico censuris Ecclesiasticis fuerit illigatus, non debet ab alio Superiore Ecclesiastico absolvi ; sed ad eum remittendus est, qui excommunicavit, ut ei satisfaciat, & postea ab eo absolvatur. Quod si tamen excommunicatum nolit per contumaciam absolvere is, qui primò eum excommunicavit, poterit ad Superiorem redire, apud quem si probaverit manifestè, se ex causa injusta excommunicatum fuisse, eum absolvet : qui si deficiat in probatione, Superior ita eum absolvet, ut priùs juramento adhibito eum astringat cavere, se satisfacturum vel Episcopo vel alteri Ordinario, qui priùs eum excommunicaverat. Quod si contra fidem juramenti non satisfaciat, iterum à Metropolitanò, qui eum absolverat, in excommunicationis censuram erit reducendus, ut discat sententiis à proprio Episcopo & Prælato prolati obtemperare. Secundùm eam regulam rescribit Innocentius III. excommunicationis sententiam à Lexoviensi Episcopo prolatam non tantùm à Rothomagensi Archiepiscopo, sed etiam à reliquis Suffraganeis ejusdem provinciæ servandam esse : quinimo etsi appellatum ad Rothomagensem Archiepiscopum tanquam Metropolitanum, remittendum tamen esse ab eo appellantem ad Lexoviensem Episcopum, qui priùs eum excommunicaverat, ut ab eo absolvatur. Quod si recuset, tunc Rothomagensis Archiepiscopus, si liquidò probaverit injustam esse excommunicationem, eum purè & absolute absolvet : si verò non probaverit injustam, tunc non purè absolvet, sed sub hac conditione, ut juramento adhibito promittat, se suo Episcopo satisfacturum, qui eum justè excommunicaverat.

Quòd si non satisfiat, reducet absolutum & minimè parentem & satisfacientem in excommunicationem pristinam.

A D C A P. I X.

Vera inscriptio hujus Capituli sic restituenda est : *Tyrensi Archiepiscopo*, qui cùm antea subjectus esset Patriarchatui Antiochiæ, postea Patriarchæ Hierosolymitano fuit attributus in gratiam regni novi Hierosolymitani, quod ab Occidentalibus Principibus ereptum fuerat Saracenis & infidelibus : adeoque ut major pariter honor exhiberetur Ecclesiæ Hierosolymitanæ, quæ titulo Patriarchatus multò antea fuerat honorata, ei præterea fuit de novo Tyrensis Archiepiscopatus assignatus, jure tamen Patriarchico ; id est servato Tyrensi Archiepiscopo in provincia sua Phœnicia jure Metropolitico : quod jus etiam legibus Ecclesiæ omnibus Metropolitanis competit (*can 6. Concilii Nicæni*). Adversus tamen jus illud Metropolitico Patriarcha Hierosolymitanus præsumebat cognitionem causarum, quæ in Diœcesi Tyrensis Archiepiscopi fuerant exortæ, & quidem, ut loquuntur, in prima instantia ; quamvis jure appellationis tantum, id est post appellationem à Metropolitano Tyrensi interpositam, possit Hierosolymitanus Patriarcha tam de causis subditorum immediatè ipsi Archiepiscopo Tyrensi, quàm ejus Suffraganeorum cognoscere, non autem omisso medio statim & in prima instantia. Ea est enim regula certa, ut Primates vel Patriarchæ præ cæteris Episcopis nihil juris habeant, nisi quantum sacri Canones vel antiqua consuetudo eis concesserit : eamque in rem Nicænam Synodum citat *hoc Capitulum*. Intelligit verò dictum *Canonem 6. Synodi Nicænae*.

Sententia autem & verba *hujus cap.* desumpta sunt ab Innocentio III. ex *Can. 8. Conquestus IX. Quest. 3.* in quo *Can.* eadem fere species refertur, quæ in hoc nostro *cap.* & additur, ut & in *nostro cap.* in fine, *præterquam si Apostolica Sedes aliquam Ecclesiam vel ipsius Rectorem quolibet speciali privilegio decreverit honorare*. Aliquando enim contingit, ut vel in gratiam personæ concedat S. Pontifex Patriarchis vel Primatibus, ut de certis causis per universum suum Patriarchatum etiam in 1. instantia cognoscant ; ut & suprâ diximus in *cap. 7. hoc tit.* concessum Auxitano Archiepiscopo, ut per universam provinciam Novempopulaniæ universos Monachos vagos & fugitivos coërceret, id est etsi in Episcopatibus Suffraganeorum suorum deprehenderentur : vel etiam aliquando ipsi Sedi privilegium attribuitur ; cujus rei exemplum insigne habemus in *cap. 1. de Officio Legati*, in quo de causis subditorum, qui sunt in Diœcesibus Suffraganeorum suorum per universam provinciam Cantuariensem, etiam in 1. instantia & per querelam Cantuariensis Archiepiscopus Legationis jure cognoscit. Sedes enim Cantuariensis non tantum Metropolitico, sed etiam perpetuæ Legationis Apostolicæ jure donata fuit à S. Pontificibus.

His verò privilegiis cessantibus jus commune servandum est, quod est hujusmodi : ut Episcopus de causis subditorum suorum cognoscat, & ut nisi post appellationem Metropolitanus de illis non possit cognoscere : iterum ut à Metropolitano possit appellari ad Primate[m] vel Pa-

riarcham. Sed absque appellatione à Metropolitano facta, non poterit Primas vel Patriarcha, omisso medio, de causis subditorum Suffraganeorum, nec de ipsis Suffraganeorum causis; & multò minùs de subditis ipsorum Metropolitanorum ante appellationem cognoscere: quod nominatim in *hoc cap.* constituitur.

Ex hoc præterea *cap.* rectè vulgò Interpretes colligunt, tres esse modos acquirendæ jurisdictionis; vel Lege, id est Canonibus Conciliorum Generalium; vel longa, antiqua & indubitata consuetudine, id est legitimè præscripta; vel etiam privilegio & speciali concessione à S. Pontifice eam acquiri.

AD CAP. X. XI. ET ULT.

Pertinent *hac cap.* 10. & 11. ad jurisdictionem & auctoritatem Metropolitanorum. Et quidem in 10. definitur, Consecrationis potestatem, quæ Metropolitanis jure proprio competit in Suffraganeos suos jam electos, posse mandari atque committi à Metropolitano alicui Suffraganeorum ejus; præsertim si Archiepiscopus infirmitate vel alia justa causa prohibeatur, ut in *hac Decretali* nominatim respondet Innocentius III. Unde quæritur ab Interpretibus, utrùm hujusmodi causis cessantibus, possit liberè delegare & mandare Metropolitanus consecrationem suorum Suffraganeorum. Difficultatem movebat quòd maximi momenti sit Episcopi consecratio, per quam plenam dignitatem Episcopalem, & integram consequitur, & per quam ea quæ sunt Ordinis incipiunt ei conferri; eùm ante consecrationem licèt electus fuerit, habeat tamen ea tantùm quæ sunt jurisdictionis, *cap. 2. de translatione Episcopi & cap. quod sicut 28. §. super eo supra de electione.* Respondendum tamen videtur, quoniam auctoritas consecrationis Metropolitanis jure proprio competit ex antiquis Canonibus, more Majorum comprobatis, qui referuntur à Gratiano in *Dist. xciv.* non autem ex speciali aliqua concessione posse mandare & committere uni ex Suffraganeis, quoties ei visum fuerit; quòd etsi quid speciali concessione datum fuerit, delegari tamen posse aliquando permittatur, ut in *cap. ult. hoc tit. Quod capitulum* pertinet ad interpretationem *Can. 29. celeberrimi, Si quis suadente diabolo xvii. Qu. 4.* qui desumptus est ex *Can. 15. Concilii Generalis Lateran. sub Innoc. II. an. 1239.* in quo statutum est, ut si quis Clericum vel Monachum percusserit, statim ipso facto subjaceat anathematis vinculo: & hoc est quod ait dictum *cap. ultimum, incidunt in Canonem promulgatæ sententia*, id est ipse Canon videtur protulisse sententiam excommunicationis: nec expectanda est alia sententia.

Absolutio verò ab hac excommunicatione reservatur soli Pontifici, à quo præsens percussor eam impetrare debet. Quoniam autem durior est hæc pœna, sæpius posteriorum Pontificum Constitutionibus variis fuit temperata: quæ Constitutiones diligenter notantur à Glossa ad dictum *Can. Si quis suadente diabolo*: quibus & addere *hoc cap.* debemus, in quo dicitur, ex speciali concessione his, quibus ex officio concessa fuerit à S. Pontifice absolutio pro manuum injectione in Clericos & Monachos, v. g. Episcopis & aliis Ordinariis in certis casibus, numeratis

in *cap. Mulieris*, *cap. de Monialibus*, *cap. Quod de his*, & *cap. ult. Extra de sententia excommunicat.* licere aliis hujusmodi absolutionem committere, cum viderint expedire. Ex quibus etiam verbis colligere debemus, aliud dicendum si alicui Clerico & Presbytero simpliciter, & non ratione officii & dignitatis specialiter beneficium absolutionis à Pontifice commissum fuerit: tunc enim subdelegare non poterit alteri, sed ipse tenebitur absolvere *cap. ult. §. ult. supra de Officio Judicis delegati.* At Ordinarii, quibus delegata fuerit absolutio à S. Pontifice, eam possunt subdelegare dicto *cap. ult. hoc tit.* Legati etiam Sedis Apostolicæ hoc amplius habent, ut non tantum in certis casibus, ut Ordinarii, sed in omnibus omnino casibus possint pro violenta manuum injectione in Clericos vel Laicos, vel ipsi absolvere, vel aliis absolutionem committere dicto *cap. ult. de Officio Judicis Delegati in fine & in cap. 4. supra de Officio Legati.* Hodie verò ex Concilio Trid. generaliter plenissima potestas conceditur Episcopis absolvendi & dispensandi in omnibus casibus Apostolicæ Sedi reservatis, modò ex occulto delicto proveniant: quibus etiam ex causis Episcopus poterit committere vel Vicarium Generalem, vel Pœnitentiarium, aut Vicarium ad id specialiter deputatum *cap. 6. de reformat. sessione 14. cap. 6. sessione 24.*

Principiam Capituli II. pertinet etiam ad autoritatem & jurisdictionem Metropolitanorum; & desumptum est ex *cap. pastoralis de Officio Delegati Judicis & cap. pastoralis de Judiciis.* Quia omnia capitula pertinent ad Consultationes variarum quæstionum Innocentio III. propositarum ab Eliensi Episcopo. Quæstio verò, ad quam Innocentius respondet initio hujus *cap.* hæc est, utrum Metropolitanus, ad quam supra diximus pertinere cognitionem causæ appellationis à sententia Suffraganei sui *cap. 9. hoc tit.* non tantum delegare possit Clericum subditum Suffraganeo, de cujus sententia per appellationem disceptandum erit, sed etiam compellere per censuras Ecclesiasticas renitentem & reluctantem. Et quidem dicendum videbatur à Metropolitanano compelli posse, cujus potestas cum sit ordinaria, & vel ipse possit judicare, vel alium delegare qui judicet; per consequentias videbatur dicendum, & posse compellere Delegatum judicare, ne lusoria & inutilis maneat delegatio arg. *cap. pastoralis 28. extra de Officio Judicis Delegati.* Contra tamen respondet Innocentius III. non posse invitum subditum Suffraganei Clericum compellere hanc commissionem suscipere; hac ratione quia non habet in subditos Suffraganeorum suorum Metropolitanus generalem & ordinariam jurisdictionem, sed in certis tantum casibus in Jure expressis: quos & hic diligenter Glossa notavit: quare non potest invitum compellere Clericum Suffraganei sui. Rectè tamen Interpretes notant, si recuset subditus Suffraganei delegationem suscipere, posse Metropolitanum partes compellere, ut Arbitros eligant, qui de causa appellationis cognoscant; sed & suo Suffraganeo mandare, ut subditum suum compellat hujusmodi commissionem recipere. Habet enim Metropolitanus in Suffraganeos suos in appellationis causa plenam autoritatem: & ut eleganter dicitur in *hoc cap. Lege Metropolitana ei subditus est*, id est non aliqua speciali Lege, sed generali & ratione Dignitatis & Officii sui, nempe quatenus est Metropolitanus. Quod *Lex 16. Cod. de sacrosanctis Ecclesiis, privilegium*

& *jus Metropolitanum* vocat. Uno verbo ex officio suo habet hanc potestatem.

Superest ut §. 1. *cap. 11.* explicemus, in quo constituit S. Pontifex delegatum Judicem à summo Pontifice in causa delegata majorem esse Ordinario; nec in delegata causa vel Ordinarium, vel alium quemlibet se se immiscere debere. Et per consequens si contingat Judicem delegatum, qui propter contumaciam manifestam eum, qui citatus coram eo venire contempserat, excommunicaverit, aut in ejus bonorum possessionem miserit adversarium, postea decedere ante causæ definitionem; hujusmodi excommunicatum non potest absolvere Ordinarius, nisi ad id mandatum S. Pontificis acceperit: sed ad S. Pontificem erit recurrendum. Excipitur nisi excommunicatus in articulo mortis constitutus sit: nam generaliter in eo casu & in reliquis omnibus supremæ necessitatis non tantum Episcopi, sed etiam reliqui omnes Presbyteri possunt à quolibet excommunicatos, etiam à S. Pontifice absolvere.

Quod autem dicitur in *hoc cap.* manifestè contumaces vel excommunicatione plectendos, vel missione in possessionem, colligitur apertè ex *cap. ult. §. penult. & ult. infra, ut lite non contestata non procedatur &c. & toto tit. de eo qui mittitur in possessionem.* Et ita plenius explicandum, ut si v. g. petitor fundi vel domus propter contumaciam Rei possessoris missus sit in rei petitæ possessionem, nisi intra annum contumax Reus se sistat in judicio, & cautionem præstiterit de persequenda lite, & impensas factas adversario restituerit; intra annum, inquam, & diem: tunc excidit ab omni jure possessionis & commodo, supereritque tantum quæstio de proprietate sive dominio: in qua exercenda non amplius gaudet contumax privilegio possessoris vel Rei, quod est hujusmodi, ut possessor non teneatur probare se esse dominum, sed ille qui agit & rem vindicat & petit. In hoc itaque casu magnum est damnum contumacis, qui per annum & diem non se sistit in jure: nam excidit omnino commodo possessionis & utilitate, quæ transfertur in ejus adversarium, qui per consequens tamdiu retinebit possessionem rei, donec probaverit liquidò contumax reus, se verum esse dominum.

Quoniam verò mortuo Delegato Judice in specie *hujus §.* qui miserat in possessionem, difficile erat Reo contumaci intra annum se sistere; S. Pontifex rescribit vel cautionem offerendam à contumace ipsi S. Pontifici, vel coram Ordinario locorum, vel si nequeat, coram Ordinario, sufficit si coram publicis & honestis personis offerat & prætet cautionem, quod juri parebit, ad interrumpendam illam præscriptionem annalem. Quod desumptum ex *Lege penult. §. ult. Cod. de præscript. 30. annorum & Lege ut perfectius Cod. de annali exceptione.* Remedio autem istius cautionis præstitæ intra annum, poterit post annum autoritate Sedis Apostolicæ possessionem amissam recipere, alio Judice nempe à S. Pontifice substituto in locum demortui Delegati.

Nota etiam hæc omnia cessare, si delegatio prima fuerit facta non habita ratione personæ Judicis delegati, sed dignitatis & honoris quem gerit: tunc enim successor Delegati mortui in dignitate succedet & delegatione; ideoque apud ejus successorem rectâ viâ poterit contumacia purgari & causa decidi, etiam non adito Pontifice. Et sic intelligendum

quod dicitur in *hoc §. nisi forsan Delegatus talis extiterit, cui alius succedat in onere & honore.* Et confirmatur in *cap. quoniam Abbas supra de Officio Judicis delegati.*

AD CAP. XII. XIII. ET PENULT.

TRia ista *cap.* pertinent ad Rescripta Pontificia, quæ solent dirigi ad Ordinarios à S. Pontificibus, ut eos admoneant officii sui. Per hujusmodi verò Rescripta non attribuitur nova potestas Diœcesanis, nec constituuntur Judices Delegati Sedis Apostolicæ. Quare si appelletur ab illis, non ad S. Pontificem omisso medio, id est Metropolitano, sed ad Metropolitanum erit appellandum. Nec obstat quod in *cap. 12. hoc tit.* Rescripta hujusmodi hanc clausulam contineant, *ut appellatione remota tam circa viros Religiosos, quàm Clericos seculares inquireat & corrigat.* Hæc enim verba, *appellatione remota*, in materia disciplinæ & correctionis nihil aliud quàm jus commune continent, quod est hujusmodi: quod in corrigendis excessibus auxilium appellationis denegetur *cap. ad nostrum, cap. reprehensibilis in fine de appellationibus*; exceptis tantùm certis casibus, in quibus admittitur appellatio, v. g. si Diœcesanus modum excedat in puniendo, vel judiciorum formam in inquirendo non servaverit *cap. sequenti hoc tit. vel si conspiratores testes admiserit cap. 31. & 32. infra de Simonia.* In his igitur casibus & similibus à Glossa notatis ad Metropolitanum appellatio interponenda est; nec enim, ut diximus, Ordinarius novam potestatem ullam tanquam Delegatus Sedis Apostolicæ accepit, eademque ratione nec in exemptos ullam potestatem accipit: quæ ut ei competeret, opus erat speciali clausula delegationis.

Observandum tamen regulariter posse Ordinarios admonere Abbates exemptos & Capitula, ut delinquentes Clericos vel Monachos castigent intra certum tempus: alioquin cessantibus illis, supplebit eorum defectus Episcopus, eosque canonicè castigabit *cap. 13. hoc tit.* Desumptum autem est *13. hoc cap. & duo sequentia 14. & 15. ex Concilio generali Lateran. sub Innocentio III. quod passim in his libris appellatur Concilium Generale* absolutè, ad differentiam alterius Concilii generalis Lateran. sub Alexandro III. quod vulgò in iisdem libris citari solet sub nomine *Concilii Lateranensis.* In *13. verò hoc cap.* excitatur cura & diligentia Episcoporum ad inquirendum diligenter & corrigendum & reformandum sive Clericos, sive etiam subditos suos alios. Et ne quis eorum jurisdictionem & potestatem eludat & effugiat, appellationis & consuetudinis contraria prætextum & omnem occasionem Concilium adimit. Quod ita intelligendum, ut diximus in *cap. precedenti*, & in isto repetitur, *nisi in corrigendo formam & modum Ordinarii excess rint.* Quoniam autem Capitula Cathedralium Ecclesiarum vel ex longa consuetudine, vel speciali concessione, etiam ex consensu Episcoporum, per universam fere Europam obtinent jurisdictionem & potestatem animadvertendi in Canonicos; quam & exercere solent electo quodam ex Canonicis, qui Officialis titulo eam jurisdictionem & animadversionem habeat: non improbat hujusmodi consuetudinem Concilium Generale: sed hoc addit. Quoniam vicissim facilè sua delicta dissimulare solent Canonici, hoc casu Episcopus poterit certum tem-

pus præstitueret Capitulo, infra quod teneatur Canonicum delinquentem punire; alioquin post hujusmodi tempus elapsum Episcopus poterit per censuram Ecclesiasticam corrigere, ne impunita maneat delicta. Idemque dicendum de reliquis Monasteriis exemptis & Capitulis; si ad Episcopi admonitionem vel jussionem delinquentes Clericos nominatim corrigere contemnant Capitula, vel Abbates, vel alii Superiores exempti. Quòd si Canonici propter hanc causam excitati, vel absque manifesta & rationabili causa, in casu quocumque cessaverint à divinis, & sacris interdixerint Ecclesiæ, ut in *cap. 55. de appellationibus*, poterit nihilominus Episcopus, neglecto hujusmodi interdicto, in Ecclesia Cathedrali celebrare. Præterea Metropolitanus potest ab Episcopo adiri, qui causâ cognitâ per censuras Ecclesiasticas, tanquam Delegatus à Sede Apostolica, Capitulum & Canonicos severè castiget, ut metu pœnæ in posterum ab hujusmodi præsumptionibus deterreantur.

A D §. I. C A P. XIII.

NOtandum Capitulis Cathedralium Ecclesiarum & aliis Collegiis vel Monasteriis, vel ex consuetudine, vel speciali concessione S. Pontificum posse competere jus cessandi à divinis, vel etiam Ecclesiarum suarum interdicendarum propter manifestas injurias & damna sibi illata; quoties Jure & Legibus jus suum persequi prohibentur, ut constat ex *hoc cap. & cap. 55. de Appellationibus & cap. 2. & 8. de Officio Judicis Ordinarii in VI.* Quæ duo Capitula ad interpretationem & explicationem hujus §. promulgata fuerunt. In hoc autem nostro §. constituitur, ut quoties Capitulum cessaverit à divinis in Ecclesia Cathedrali propter aliquam levem causam & non justam, in contemptum proprii Episcopi, possit nihilominus Episcopus absque ullo irregularitatis metu in Cathedrali Ecclesia celebrare. Præterea Metropolitanus ab Episcopo interpellatus poterit, tanquam Delegatus à Sede Apostolica, causâ prius cognitâ, per Censuras Ecclesiasticas in Capitulum animadvertere, quòd temere absque manifesta & rationabili causa Cessationem à divinis indixerit. Quòd si justa & rationabilis causa visa fuerit, non aliter tamen poterit Capitulum cessare à divinis, nisi prius observaverit ordinem & formam præscriptam in dictis *cap. 2. & 8. hoc tit. in VI.* Nempe præcedere debet diligens causæ cognitio convocatis omnibus Canonicis vel Religiosis, præsentibus vel absentibus, ut in electionibus fieri solet, & nominatim injungitur in hoc casu. Deinde literas authenticas, quibus contineantur Cessationis causæ & species injuriæ vel damni sibi illati, propter quod Cessatio vel interdictum promulgata sunt, illi qui damnum intulit, significare debent, & ab eo satisfactionem exigere: qui si postea contumaciter persistat, nec satisfaciat; tunc interdictum & Cessatio poterit promulgari: & post mensem pars utraque coram S. Pontifice de Jure suo debet experiri: alioquin his omnibus non servatis, non obstante hujusmodi Cessatione vel interdicto, in dictis Ecclesiis & locis interdictis divina poterunt celebrari. Et ex istis *Capit. duobus* accipiunt interpretationem, & vicissim præbent *tituli in Pragmatica & Concordatis nostris de interdictis leviter & indifferenter non ponendis*; qui desumpti sunt ex

AD CAP. XIV.

EX Historiæ Orientalis fide repeti debet *hujus Capituli* vera hypothesis. Temporibus Innocentii III. expugnata Constantinopoli, & parte Imperii Orientalis subacta per Gallos & Venetos communibus sumptibus & copiis, contigit, ut fieri solet, ad Patriarchatum, Episcopatus, Dignitates & Beneficia Ecclesiastica Latinos fuisse electos ex victore populo: sed quia ritus Græcorum & cæremonias ignorabant; imò & linguæ illorum imperiti, minùs erant utiles Græcis, quibus præerant. Itaque ut huic incommodo prospiceretur, in Concilio generali Lateranensi fuit constitutum, ut Episcopo earum civitatum, in quibus populi diversorum rituum & linguarum habitarent, si minùs ipse peritus foret diversorum rituum & linguarum, liceret in eadem civitate alium sibi Coëpiscopum adjungere. Quæ veritas videtur sententia *hujus cap.* ut verbum *Præsul* indicat, quod de Vicario non potest sumi, ut hîc rectè Glossa. Qui quidem utiliter doceret & instrueret plebem, & divina officia celebraret. Hunc tamen Coëpiscopum eadem Glossa notat ab Episcopo principali constituendum, adhibitis duobus vicinis Episcopis ad eum consecretandum: quod valde singulare est.

AD CAP. XV.

EX ipsis Scripturis & ex verbis Apostoli *ad Ephesios cap. 4.* constat Pastores, id est Episcopos & alios, qui præficiuntur plebibus, doctores esse debere, *παιδευτας καὶ διδασκαλους*; & præcipuè sicut moribus & vitâ, ita & scientiâ & eloquentiâ commendabilem Episcopum esse decet. Imò & in Ecclesia Occidentali, maximè in Africana, præcipuum fuit hoc Episcopi munus, docere plebem & prædicare Evangelium; adèd ut prædicandi munus vix Episcopi Africani concederent Presbyteris. Quod colligitur ex insigni loco Possidonii Calamensis in *Vita B. Augustini. Eidem* (B. Augustino) *Presbytero potestatem dedit Valerius* (scilicet Episcopus Hipponensis) *coram se in Ecclesia Evangelium prædicandi & frequentissimè tractandi, contra usum quidem & consuetudinem Ecclesiarum Africanarum. Unde nonnulli ei etiam Episcoporum detrahebant: sed vir ille venerabilis & providus, in Orientalibus Ecclesiis id fieri sciens, utilitati Ecclesiæ consulens, non curabat obrectatorum linguas, dummodo factitaretur à Presbytero, quod à se Episcopo impleri minime posse cernebat.* Consultius tamen foret & utilius, quod & aliquando constitutum, ut non alii ad Episcopatum admittantur, quàm qui populis quibus præsunt prodesse valeant operâ & doctrinâ *cap. 7. supra de Elect.* In hoc *cap.* dicitur defectum scientiæ in Episcopis reprobandum, nec in posterum tolerandum: quod tamen cum non semper observetur, permittitur in *eodem cap.* Episcopis non tantùm docendi & prædicandi munus posse aliis delegare, sed etiam in aliis partibus Episcopalis muneris, v. g. in audiendis confessionibus & pœnitentiis injungendis & reliquis,

quæ ad animarum salutem spectant, Vicarios sibi constituere. Quia ut inquit, multis ex causis legitimis potest contingere, ut Episcopi licet idonei & periti, non possint tamen per se ipsos universam suam diœcesim obire. Et ut peritorum Clericorum copia facilius possit haberi, injungit Concilium, ut in Cathedralibus & Conventalibus Ecclesiis idonei viri ordinentur, quos Episcopi possint coadjutores & cooperatores habere.

A D C A P. X V I.

IN *hoc cap.* proponitur insigne decretum Honorii III. quod causâ cognitâ ipse pronuntiavit in negotio & controversia, mota inter Episcopum Assisinate & Oeconomum Monasterii S. Benedicti Montis Subasii, vel Subassisi, super juribus Episcopalibus, quæ pertinebant ad dictum Episcopum in Ecclesiis & Capellis, quæ in temporalibus spectabant ad dictum Monasterium. Notandum quæ definiuntur in *hoc cap.* generalia esse & ad omnes omnino Ecclesias pertinere atque Capellas, quæ sitæ sunt in alicujus Episcopi diœcesi. Sigillatim verò enumerantur omnia jura Episcopalia, quæ competunt tam in Ecclesias quàm in Rectors & Clericos omnes, etiamque in Laicos. Quæ omnia jura dupliciter distingui possunt. Vel enim ad honorem & potestatem Episcopalem spectant, vel ad Episcopi utilitatem & commodum; vel mixta sunt, id est tam ad utilitatem quàm ad honorem pertinent.

Ad honorem & potestatem ista pertinent, obedientia canonica, quæ à Clericis debetur, institutio, destitutio, correctio, reformatio, jurisdictionis, Pœnitentiæ & Sacramentorum, quæ ab Episcopo sunt tantum recipienda, collatio; quorum etiam jurium quædam exercentur in Laicos.

Utilia verò jura hæc sunt, Synodatici vel Cathedratici solutio, ita dicti quòd à Presbyteris vocatis ad Synodum persolvi debet; Cathedraticum verò dicitur, quòd ob honorem Cathedræ solvitur Episcopo: & in eo quamvis honor aliquis versetur, utilitas tamen potius spectatur. Potest etiam quarta decimarum & mortuuariorum, vel oblationum numerari inter merè utilia jura Episcopalia.

Mortuaria verò vocantur omnia lucra, quæ occasione mortis alicujus Ecclesia capit, v. g. quæ pro funere & sepultura inferuntur, aut legata aut fideicommissa Ecclesiis relicta. Generaliter enim omnium reddituum Ecclesiasticorum in quatuor portiones fieri solebat divisio. Una Episcopo & ejus familiæ propter pauperum hospitalitatem & susceptionem assignatur: secunda Clero vel Presbyteris: tertia pauperibus: quarta denique reficiendis & restaurandis Ecclesiis. Et hæc divisio in Italia & Gallia servata, in Hispania in tres tantum facta. Postea verò Canonibus constitutum fuit Episcopos non aliter tertiam vel quartam posse percipere quàm si illis propria sufficere non possint. Quæ omnia explicantur plenius à Gratiano *Causa x. Quæst. 3.*

Præterea Charitativum quod vocatur subsidium, quod ex rationabili causa Episcopo permittitur ex Concilio Lateranensi sub Alexandro III. postulare, cum charitate, inter merè utilia etiam referri potest ex *cap. cum Apostolus §. 1. extra de Censibus.* Itemque quod pro visitatione

Diœcesis sub nomine procurationis Episcopi visitanti, habita ratione facultatum Ecclesiarum pro sumptibus & expensis solvi solet; de quo tractatur in *tit. de censibus & procurationibus*, maximè in *d. cap. cum Apostolus*.

AD CAP. XVII.

IN hoc cap. agitur de Visitatione Monasteriorum, quæ pertinet ad Episcopos in Monasteria suæ Diœcesis, quæ non sunt exempta speciali privilegio, & per consequens jus procurationis ratione visitationis solvere tenentur, *cap. sopita & cap. venerabilis infra de censibus & cap. 1. eodem titulo in vi.* In hoc cap. verò præscribit formam servandam in visitatione Monasteriorum, nempe Episcopum visitantem uti debere operâ Religiosorum potius quàm Sæcularium & Laïcorum; ita tamen ut duos vel tres Canonicos Ecclesiæ Cathedralis possit adhibere. Addendum ex *cap. 1. hoc eodem tit. in extravagantibus communibus*, posse etiam unum Notarium Clericum secum adhibere. Quodcunque verò constituerit circa correctionem & disciplinam, executioni mandare potest, non obstante appellatione: quod singulare est in materia disciplinæ; modò non excedatur modus in disciplina comprehensus, ut docuimus in *cap. 12. & 13. hoc tit.* Addendum & Concilium Trid. *cap. 8. sessione 1. & iterum cap. 8. sessione 21. de reformat. & cap. 3. sess. 24. de reformat.* in quibus plenissimè de visitatione Monasteriorum etiam exemptorum permessa Episcopis, ut Delegatis Apostolicæ Sedis.

AD CAP. XVIII.

Sententia brevis hujus capituli hæc est; exceptionem rei judicatæ, quæ ex sententia super Lege Diœcesana oritur, non obstare si agatur postea de Lege jurisdictionis: quæ singularis est decisio hujus capituli, in quo distinguitur Lex Diœcesana à Lege jurisdictionis. Quæ distinctio ab Interpretibus primùm fuit introducta ad *Can. 1. x. Quest. 1. & ad Can. 34. cum pro utilitate xvi. Quest. 1.* ad quos Canones Joannes Hugutio vetus Interpretes novam distinctionem introduxit, hætenus ignotam Canonibus & Pontificibus, qui præcesserunt Honorium III. Cum enim Legis Diœcesanæ nomine omnia omnino jura Episcopalia continerentur, de quibus diximus ad *Cap. conquærente 16. supra*, primus Joannes quardringentis abhinc annis specialem quamdam Legem Diœcesanam introduxit, quam distinxit à Lege jurisdictionis. Specialem verò illam Legem Diœcesanam esse ait, qua Episcopus recipit jura utilia, Cathedralicum & Synodaticum, tertiam vel quartam secundùm varias locorum consuetudines; oblationum, mortuorum, decimationum: à quibus juribus vulgò monasteria traduntur exempta, sicut colligitur ex his quæ notantur ad *Can. supra notatos*.

Et quidem ad hos tantùm casus restringunt recentiores Legem Diœcesanam specialem: Legem verò jurisdictionis cætera omnia vocant, quæ his casibus exceptis pertinent ad jus & officium Episcopi, nomine jurisdictionis generaliter accepto; ut non tantùm contineat ea, quæ per-

inent ad disceptationem & definitionem causarum Ecclesiasticarum, ut ostenditur in dicto *cap. 16.* & in hoc nostro; sed etiam ea quæ sunt Ordinis vel Sacramentorum eorum, quæ ab Episcopo sunt accipienda; ut in Jure Civili jurisdictionis nomen complectitur universum Magistratus officium; quod certum est latiùs patere quàm jurisdictionem specialiter acceptam *Lege 3. §. ult. ff. de jurisd. omnium Judicum.*

Hoc itaque constituto, quamvis constaret quinque Parœcias, de quibus agitur in *hoc cap.* sententiã quãdam prolatã subesse legis diœcesanæ jure Venetensi Episcopo; non erat tamen mirum in dictas quinque parœcias Legem jurisdictionis specialem eidem omnino non competere: ita ut citatio in causis Ecclesiasticis ad solum Abbatem Rethonensem; examinatio verò & decisio tam ad Episcopum quàm ad Abbatem in communi pertineret: & præterea tertia mulctarum pertineret ad Abbatem, reliquæ duæ partes ad Episcopum.

Quo verò jure dictus Abbas potuerit acquirere jurisdictionem illam, declaratur in *hoc cap.* Nempe ab antiquo allegabat se illo jure usum, non contradicente Episcopo: suprã quippe probavimus, quod & utroque Jure certum est & usu receptum, jurisdictionem acquiri posse etiam longa consuetudine vel præscriptione à Prælati Ecclesiasticis, sive majoribus in inferiores ut in *cap. 9. hoc tit.* deciditur; sive ab inferioribus in superiores ut in *hoc cap.* expressè definitur. Nec obstabat dicta sententia in gratiam Episcopi prolata generaliter super lege diœcesana: potuit enim super aliis juribus Episcopalibus habita contestatione proferri, non autem super jurisdictione: quam difficultatem & probationem, quæ potiùs est facti quam Juris, à Delegatis Judicibus tractandam, & à se postea definiendam S. Pontifex rescribit.

Observandum verò, ne quid remaneat difficultatis in inscriptione *hujus cap.* ex integra *Collezione quinta* ita esse legendum: *Episcopo Briocensi & Abbati de Sangenio & Archidiacono Recomensis.*

Species verò capitis rectè à Glossa proponitur, quæ antiquam *Decretalem* viderat. Lis autem illa, de qua agitur, mota fuerat inter Episcopum Venetensem & Abbatem S. Salvatoris Conventus Rethonensis, qui in dictas illas quinque parœcias Conventus usibus deputatas, ut in *integra* dicitur, ab antiquo sibi vindicabat communiter cum Episcopo jurisdictionem & jus percipiendæ mulctæ.

AD LIBRI III.

DECRETALIUM
TITULUM V.

De Præbendis & Dignitatibus.

TRACTATUS.

P R Æ F A T I O.

CUM latissimè pateat hic Titulus, & per omnes fere Juris Canonici partes diffundatur, præfatione meritò indigere videtur, in quâ breviter explicatis Rubricæ verbis subjiciemus generalem tractatum de Beneficiorum origine eorumque variis speciebus, & quid de illis acquirendis, conservandis & amittendis tractetur sub hoc titulo breviter annotabimus.

Præbendæ nomen, si originem inspicias, tam à militiâ Castrensi quàm Palatinâ videtur profluxisse. Præbenda enim propriè significat annonas, cibaria, præbita, diaria, & sportulas, sive alimenta, quæ in dies vel menses, non tantùm militibus & Palatinis, sed etiam Ecclesiæ ministris de publico solebant erogari. Unde etiam *πόζα* apud recentiores Græcos cœperunt appellari, quæ quidem pluribus à Lexicographis præcipuè Brissonio & Meursio in *Lexico Græcobarbaro* exponuntur in dictione, *Præbenda* & *Roga*, & confirmantur *Lege 19. ff. de testibus*, & *loco Ulpiani apud Variatorem legis Mosaica cum Romana tit. de sevitiis dominorum*: eodemque sensu panes civiles, qui præstari solebant dominis ædium in urbe Româ, Constantinopoli, & Alexandriâ de publicis horreis, panes præbendarii appellantur. Hujusmodi verò panum, sicut & aliarum rerum, quæ de publico concedebantur, distributio fiebat per tesseras, brevia, vel pittacia quædam, quæ & idèò tessera frumentariæ appellantur in Legibus nostris, *Lege mortuo 49. §. 1. & Lege Titia Scia 87. ff. de Legatis 2.* quò pertinet illud Persii:

Non hac quisque Velina

Fabius emeruit scabiosum tesserulâ far.

Et illud Juvenalis:

*Qui dabit imperium, fasces atque omnia, nunc se
Continet, atque duas tantùm res anxius optat
Panem & Circenses.*

Postquam illuxit fides Imperatoribus Christianis, Constantino primùm &

reliquis, liberalitatis exempla in Ecclesias earumque ministros ediderunt: stipendia enim, annonas, sive Præbendas non tantum Clericis, sed etiam Sanctimonialibus & viduis liberaliter præstitisse docent Eusebius *lib. 1. Hist. Eccles. cap. 6.* & *de vita Constantini lib. 1. cap. 34. 35. & 36.* Theodoretus *Lib. 1. cap. 11.* & *lib. 9. cap. 4.* Sozomenus *lib. 5. cap. 5.* quam in rem insignis est *Lex 14. jubemus & Lex 17. Cod. de Sacrosanctis Ecclesiis*, in quibus annonæ, sive panes civiles Ecclesiis debiti memorantur, eorumque alienatio sicut & rerum immobilium prohibetur. Annonæ autem Ecclesiasticæ secundum ordinem matriculæ, id est Catalogi Clericorum erogabantur vel in dies vel in menses secundum morem Ecclesiarum, *Novella tertia Justiniani cap. 2.* & *Novell. secunda Heraclii in jure Orientali, Balsamo in Can. 32. VI. Synodi*: unde aliquandò hujusmodi annonæ, quæ vel diurnæ vel mensurnæ erant, solent vocari *sportula*, & Clerici dicti *sportulantes fratres* apud Cyprianum; & illæ præbendæ & erogationes non tantum pane & vino, sed etiam reliquis ad victum necessariis constabant.

Ex quibus omnibus colligere est unde Præbendarum nomen & origo in Ecclesiam fluxerit. Serò tamen videtur eo sensu usurpatum, quo hodie pro quolibet beneficio simplici sive minori, sicut in hac rubricâ, & in *cap. ult. hoc titulo*, vel specialius pro Canonici ut vulgò appellant; sicut & vicissim Beneficii appellatio apud recentiores in Ecclesia recepta est; utpote quæ desumpta sit ex usu feudorum, quæ ab initio fuisse vocata Beneficia passim ex *Capitularibus Regum nostrorum & libris de Feudis* constat.

Beneficii verò appellationem tribui præbendæ probat insignis locus in *Capitulari antepenultimo additionis tertia: Ut Canonici Clerici, qui in civitatibus vel Monasteriis degunt, qui Beneficia habent, unde victum & vestimentum habere possunt, ut his juxta B. Apostolum contenti sint.* Et in *Canonibus 2. & 9. 1. Quest. 3.* quorum autores sunt Gregorius VII. & Alexander II. *Ecclesiastica Beneficia, quæ quidam Præbendas vocant, & Beneficium Ecclesia quod quidam Canonicam, vel Præbendas seu etiam Ordinationes vocant.* Et in loco singulari apud *Molanum lib. 1. de Canonicis cap. 14.* refertur hujusmodi Colonienfis Ecclesiæ rescriptum his verbis: *Ut Præpositura, Decania, vel aliqua claustralis Obedientia pro Beneficio habeatur, vel Beneficium nominetur, Ecclesiæ nostræ consuetudo non patitur.* Sed tamen obtinuit usu ipso, ut Præbendæ & Beneficii vocabula ferè sola usurpentur. Quâ ratione verò Præbendæ separentur à Dignitatibus, vix poterit commodè explicari, nisi ordinem & dispensationem Ecclesiæ circa Clericorum personas & munia definienda, & redditus Ecclesiasticos definiendos, à primordiis Ecclesiæ nascentes breviter repetamus.

In Actis Apostolorum *cap. 4. & 5.* credentium omnium sive Clericorum, sive Laïcorum, dicitur fuisse cor unum & animam unam, omniaque eis fuisse communia; aded ut possessionum, prædiorum & domorum pretia projicerent ante pedes BB. Apostolorum, ut ex illo quasi communi ærario divideretur singulis, prout cuique opus erat. Qui usus aliquamdiù observatus fuit. Tertullianus in *Apologetico: Omnia indiscreta sunt apud nos præter uxores*; in illo loco *consortium solvimus, in quo solo ceteri homines consortium exercent.* Postquam verò per populos &

gentes, per universum ferè orbem fides prædicata fuit, non amplius necessaria fuit possessionum & patrimoniorum distractio, quæ ab initio, Spiritu sancto dictante, necessaria fuerat, ne occasione possessionum tunc retardareretur Evangelii publicatio. Desiit etiam, augescente fidelium numero, retineri illa communio omnium bonorum, præsertim inter Laicos: quæ tamen per aliquot sæcula remansit inter Clericos, inter quos erant omnia communia, & nihil proprium seorsim licebat possidere *Can. 2. & 5. XII. Quæst. 1.* Sed nec à Clericis omnibus diù retenta fuit illa vitæ communio, & omnium bonorum abdicatio, quam & imperari vix posse, sed à volentibus tantùm servari prudentissimè B. Augustinus & ejus discipulus Prosper agnoverunt in *Can. 10. 11. & 18. eadem Causâ & Quæst.* qui desumpti sunt ex *serm. ejusdem B. Augustini de Vita communi Clericorum. Qui volunt, inquit, habere proprium, quibus non sufficit Deus & Ecclesia sua, maneat ubi volunt, & ubi possunt: non eis aufero Clericatum: nolo habere hypocritas, malum enim esse quis nesciat? malum est cadere à proposito, sed pejus est simulare propositum.* Non desiverunt tamen optimi Episcopi, Eusebius Vercellensis, Ambrosius, Augustinus, Prosper & Gregorius Magnus vitæ illius communionem Clericis omnibus proponere observandam, sicut constat ex *Can. 8. 9. 10. 13. & 14. eadem Causâ XII. & Quæst.* & qui eos secuti sunt pii viri, qui vitam illam communem restituere sunt conati, ut hîc hodie Dei gratiâ propagatur, sub nomine Canoniorum regularium. Sed tamen apud omnes & ubique non potuerunt obtinere: unde frequentissima rerum distinctio, quæ propriæ sunt Ecclesiæ, vel quæ ab Ecclesiæ redditibus proficiscuntur, & earum quæ sunt ex patrimonio & proprietate Clericorum *Can. 18. 19. 20. & 21. eadem Causâ XII. & Quæst.* Res autem Ecclesiæ, antequam distinctio fieret & divisio bonorum & reddituum Ecclesiæ inter Episcopum & Clerum, ad Episcopi dispositionem & dispensationem adhibito tamen communi Cleri consilio pertinebant: distributio verò fiebat per præpositos ab Episcopo Oeconomos, vel Archidiaconos, qui primitias, oblationes, elemosynas & reliquos Ecclesiæ redditus redigebant, & pro arbitrio Episcopi distribuebant singulis de Clero *Can. 7. x. Quæst. 2. Can. 22. 24. 26. 27. & ult. XII. Quæst. 1.* Quæ distributio inæqualis erat, & pro modo laboris & meritum *Can. ult. 1. Quæst. 2. Can. 25. XII. Quæst. 1. Can. 6. Dist. xcv.* Nec solum quantitate, sed etiam loco & tempore diversis fiebant distributiones: vel enim in ipsâ congregatione vel in domibus privatis seorsim, illis scilicet qui vitam communem colere volebant. Et quidem aliquandò diurnæ, aliquando mensurnæ erogationes fiebant: & hæc ante institutionem Titulorum, sive Beneficiorum & Præbendarum.

Postea verò usus & mores Ecclesiæ aliam formam administrationis & dispensationis reddituum invenerunt. Et quidem primum certos Titulos, quos vulgò hodie Parochias vel Parœcias appellamus, instituerunt tam in civitatibus & urbibus, in quibus ordinati erant Episcopi, quàm in oppidis, vicis, pagis & possessionibus, in quibus Presbyteros, Diaconos & reliquos Clericos constituiebant, qui ibi perpetuò ministrabant. Nam antea Episcopi illos suo arbitrio & nutu delegabant & mittebant per Titulos & Ecclesias sive urbis sive rusticæ, ut fidelibus Sacramenta

ministrarent, prædicationi verbi, plebis institutioni & informationi, pauperum orationibus, viduarum & pupillarum sollicitudinibus incumbere-
rent. Visum verò fuit utilius plurimum, si non ad tempus, sed in perpetuum in singulis Ecclesiis certus numerus Presbyterorum, Diaconorum & Clericorum statueretur, ut diximus: quod exemplo primarum Orbis Ecclesiarum Romanæ, Alexandrinæ, & Orientalium, institutum, reliquæ deinde Ecclesiæ ab illis fundatæ receperunt. In Romana quidem Ecclesia temporibus persecutionis clam & occultò in semotis locis, in cryptis solebat populus convenire: & cum paulatim augeretur, in cryptis Ecclesiæ & Oratoria condi cœperunt, quibus singuli Presbyteri & Diaconi præficiabantur. Et quidem ab initio singuli singulis, quod sub Anacleto & Evaristo inchoatum fuit, ut colligunt viri docti ex *Anastasio Bibliothecario*, qui ex Damaso Papa excerpfit historiam veterum Pontificum. Qui secuti sunt Higinus & Dionysius rem totam amplificaverunt, & certius & distinctius separaverunt Titulos & Parœcias. Et quidem de Higinio locus insignis extat apud Antonium Augustinum in *Epitome Juris Canonici lib. 1. tit. 22. par. 4. numero 9. Higinus Clerum composuit, gradus distinxit superiorum & inferiorum, eorum qui præessent & qui subessent, ut secreti in sua urbis regione, titulo, vel parœciâ sive confessione, id est martyrio, populos divina mysteria dacerent, Sacramenta administrarent, & Presbyteros singulos cum aliis Clericis in una quoque titulo constituit.* Dionysius postea & Marcellus, auctâ mirum in modum fidelium multitudine, cum unus Presbyter oneri par esse non posset, in singulis parœciis plures Presbyteros constituerunt; quibus tamen, ne quæ divisio vel seditio oriretur, unus Presbyter præficiabatur, cui reliqui obtemperarent, qui ex eâ re principalis Presbyter, sive Cardinalis appellari cœpit.

Nec dubitandum est, quin eodem tempore exigentibus necessitatibus per oppida & vicos rusticæ parœciæ constitutæ fuerint. Romanorum Pontificum exemplum universum Occidentem secutum fuisse probat apertè *Epistola secunda Dionysii ad Severum Episcopum Cordubensem*, cujus extat exemplum apud Gratianum XIII. *Quest. 1. Can. 1.* cui adde *Can. 6. Concilii Sardicensis*: ex quibus locis origo & distinctio Parœciarum, sive in urbe, sive in vicis & pagis in Occidente olim recepta confirmatur. Idem in Ecclesiâ Alexandrinâ observatum fuisse ut tam in urbe ipsâ, quàm extra urbem, per pagos & vicos, singulis Ecclesiis sive parœciis Presbyteri & Clerici, ibi perpetuò mansuri, constituerentur, è quibus unus reliquis præesset, probant insignes loci B. Athanasii & Epiphani. Epiphanius quidem in *heresi 68. Meletianorum n. 4. tom. 1. pag. 719.* his verbis: *Arius Bancala cujusdam apud Alexandriam Ecclesia Presbyter erat; nam unicuique Ecclesia (qua tum multe erant, hodie verò plures sunt) suus attribuebatur Presbyter: quâ ratione procurandam illam Ecclesiam Arius susceperat.* Et in *heresi Arianorum 69. pag. 727. & seqq.* Quotquot Alexandria Catholica communionis Ecclesie sunt uni Archiepiscopo subjecta, suus cuique præpositus est Presbyter, propter Ecclesiasticos usus & necessitates incolarum, qui prope singulas Ecclesias morantur, quam viciniam & plurium vicinorum consortium Alexandrinos ait appellasse nomine sibi proprio *λειτουργας*: qui nempe singuli Presbyteri

teri per statas & solemnes conciones sive conventus populos docerent. In eadem Ecclesia Alexandrina etiam parœcias in vicinis pagis Alexandria ab antiquo reperimus institutas. Et quidem in tractu sive regione vicina Alexandria, quæ Mareotis appellatur, duodecim & amplius pagos fuisse, quibus Presbyteri singuli præerant, docet S. Athanasius *Apologia* 2. pag. 621. editionis Comelini. Mareotis, ait, est tractus sive regio Alexandria vicina, in qua nunquam Episcopus fuit, imò nec Archiepiscopus quidem; sed universa Ecclesia hujus regionis Episcopo Alexandriae subjecta sunt; ita tamen ut singuli Presbyteri singulos pagos regant, & quidem decem vel amplius maximos. Pagus verò, ubi habitat Ischyra, est minimus, & à paucis hominibus incolitur; adeò ut non ibi, sed in proximo pago Ecclesia sit constituta: nihilominus tamen Ischyram, qui ne Presbyter quidem erat hujus pagi, præter majorum traditionem Episcopum appellarunt, Ariani scilicet. Quæ planè pertinent ad explicationem *Can. 6. Concilii Sardicensis*; quibus adde *Canonem* 1. 3. 4. & 5. *Dist. LXXX.*

Hæc itaque fuit prima & antiquissima Ecclesiæ ordinatio, ut Episcopis constitutis qui in Apostolorum locum successerunt, ab iisdem Episcopis Presbyteri ordinarentur, qui eis assiderent, consilium præberent, & in partem sollicitudinis vocarentur ad exemplum septuaginta Discipulorum, quos Episcopi secundum Ecclesiæ necessitates vel per Ecclesias urbis, vel per Ecclesias extra urbem positas, ab initio mittere & delegare solebant, & pro arbitrio & nutu revocare: quos tamen postea rebus ipsis suadentibus, ad faciliorem dispensationem Sacramentorum, ad utilitatem & desideria fidelium, in singulis Ecclesiis, sive parœciis urbanis & rusticis, perpetuò mansuros constituerunt. Unde frequens in Conciliis mentio & distinctio Ecclesiarum sive Parœciarum, & Presbyterorum Civitatis & agrorum, Urbanorum & Rusticorum *Can. 13. Ancyranæ Concilii, Can. 13. Neocesariensis, Can. 9. & 10. Antiocheni, Can. 14. & 57. Concilii Laodicensi, Can. 6. & 17. Concilii Chalcedonensis.* Ex quibus Canonibus consensum Ecclesiæ universæ, Occidentalis & Orientalis circa Parœciarum originem & institutionem probamus. Ne qua tamen perturbatio oriretur in singulis Ecclesiis, unus Presbyter reliquis Presbyteris & Clericis præficiatur, qui & Ecclesiam & Clericos & plebem regeret, qui propterea Cardinalis Presbyter non tantum Romæ, sed etiam in aliis Ecclesiis vocabatur, primus & principalis Presbyter, qui passim in libris nostris Rector, Plebanus, vel Persona Ecclesiæ per excellentiam solet appellari. Et hi quidem primis Ecclesiæ temporibus secundam post Episcopum in Ecclesia dignitatem obtinuisse merito videntur: unde & inter Ordinarios referuntur *cap. 3. de Officio Judicis Ordinarii.* Iisdem ferè functionibus & ministeriis, quibus Episcopi funguntur, & in partem Ecclesiasticæ administrationis cum Episcopis cooptati sunt, & in secundo gradu, sive ordine Sacerdotii constituti, sicut eruditissimè probat *Felæacus in Commentario de Origine Parœciarum cap. 4.*

Procedente verò tempore variæ Dignitates in Ecclesia institutæ fuerunt, aliquæ propter utilitatem & necessitatem Ecclesiarum & fidelium; aliquæ etiam propter splendorem & majestatem. Hujusmodi sunt Choroepiscopi, Archidiaconi, Archipresbyteri, Præpositi, Decani, & Primicerii, aliique multi, de quibus *lib. 1. Decretalium* & in hoc nostro

titulo sæpiùs erit facienda mentio : quorum officia, prærogativæ, & jurâ potius ex variis consuetudinibus singularum Ecclesiarum, quàm ex jure certo & perpetuo definiri possunt *cap. 6. de Consuetudine extra & cap. 7. de Officio Archidiaconi*. Et quidem hi omnes de quibus diximus, in Rubricâ nostrâ Dignitatum nomine comprehenduntur: quo etiam generaliter sumpto Personatus continentur, ut ad *cap. 28. de multa hoc titulo* plenius ostendemus. Et hæc dicuntur in Jure Canonico majora Beneficia ad differentiam minorum Beneficiorum, quæ Præbendæ vocari solent *cap. penultimo de verborum significatione, & cap. ad hac extra de Officio Archidiaconi*.

Præbenda verò quando sumitur pro minori Beneficio, quod vulgò Simplex vocatur, ita definiri poterit. Jus utendi fructibus rei Ecclesiasticæ in perpetuum, quod Presbyteris & reliquis Clericis ob sacrum ministerium competit, absque ulla Dignitatis vel Personatus prærogativa.

Malè quidam Beneficium sive Præbendam definiunt rem Ecclesiasticam, quæ Sacerdoti vel Clerico ratione ministerii utenda conceditur. Nec enim in corporibus, vel rebus mobilibus vel immobilibus, sed in jure Beneficia & Præbendæ consistunt, sicut obligatio & hæreditas in jure consistere dicuntur; quamvis dirigant & contineant sub se res corporales aut incorporales.

Rectius itaque definitur *Jus utendi*. Nec enim Clerici sunt domini, sed potius usuarii reddituum & bonorum Ecclesiæ *cap. 2. de Donationibus*; victu enim & vestitu contentos esse debere ait B. Apostolus, & veteres Patres Ecclesiæ illos tantùm Clericos stipendiis Ecclesiæ sustentandos esse existimant, quibus nulla bona aliunde suffragantur. Sicut enim, ut loquitur Prosper explicans verba Ozeæ *cap. 4. peccata populi mei comedunt, nihil habentes proprium, non peccata, sed alimenta, quibus indigere videntur, justè accipiunt: ita possessores non alimenta, quibus abundant, sed aliena peccata meritò suscipiunt*. Et duabus tantùm Clericorum speciebus stipendia Ecclesiæ licitè, sanctis laboribus debita præberi ait, secundùm servitii sui meritum, quos *pauperes aut voluntas facit, id est qui in ingressu Cleri omnia reliquerunt, vel quos nativitas fecit pauperes*. Quibus cum perfectione virtutis vitæ necessaria, sive in domibus suis, sive in congregatione viventibus meritò distribuuntur *Can. 8. 9. & 10. XII. Quest. 1* Multoque minùs in usus superfluos proventus Ecclesiasticos consumere dilapidando permittitur, & in prophanos usus (quod absit) & in amplificationem patrimonii impendere.

Additur *in perpetuum*, id est non in mensem vel annum, sed quamdiu vixerint Clerici. Nec enim removeri possunt à Beneficiis, nisi causâ cognitâ propter crimen aut causam Canonibus comprehensam, præcedente sententiâ depositionis: exceptis paucis casibus, quibus ipso jure, id est absque sententiâ Beneficium adimitur. Nec tamen intelligere debemus ita perpetua esse Beneficia, ut in hæredes transmitti possint, sicut feuda transire solent in hæredes: nec enim Sanctuarium Domini jure sanguinis, id est hæreditario jure possideri debet *cap. 1. hoc titulo*.

Diximus *Presbyteris vel Clericis deberi*. De Presbyteris nulla diffi-

cultas: sed etiam eadem ratione & reliquis, qui in Ecclesiasticis Ordinibus constituti sunt, debentur, sive in minoribus, sive in majoribus Ordinibus constituti sint: quos tamen redditus absque peccato percipere non possunt, nisi actu ministeriis Ecclesiasticis incumbant, quorum ratione nec aliter deberi diximus & notavimus ex D. Paulo notissimis locis. Imò & olim nemo ordinabatur absque titulo & loco certo in aliqua Ecclesia, cui inserviebant tam minores quàm majores Clerici, sicut in *cap. 2. hoc titulo* plenius ostendemus.

Præbendæ & Beneficii nomine venit etiam stipendium, quod præstatur Assisiis, de quibus in *cap. penult. extra de Clericis non residentibus*; qui quidem non sunt Canonici, nec scamnum, id est locum in Choro, nec vocem, id est suffragium in Capitulo obtinent, sicut Canonici; sed Ecclesiis deserviunt, in quibus residere tenentur, & assiduum exhibere ministerium, unde eis inditum nomen Assisiorum.

Sæpe verò in hoc titulo & in reliquis Præbenda sumitur pro Canonica, quem quis in Ecclesia Cathedrali vel Collegiata obtinet: quo sensu ita definiri potest. Præbenda est jus spirituale percipiendi proventus Ecclesiasticos tanquàm uni de Collegio competens ratione Canoniciatus. Ita Hostiensis in *Summa hoc titulo* & Interpretes in *cap. cum Martinus extra de Constitutionibus*. Hæc verba tanquàm uni excludunt Præbendas, quæ vel Magistris & Præceptoribus, vel Theologis, vel Cantoribus in Cathedralibus vel Collegiatis Ecclesiis assignari solent, *cap. 1. & 4. extra de Magistris*.

His ita expositis antequam veniamus ad illustrationem hujus tituli, sequitur ut summam quæstionum, quæ in hoc titulo tractantur, earumque seriem proponamus. Et quidem statim in *cap. 1.* confirmatur, quod diximus, ideò dici jus esse perpetuum Beneficiorum, non quia possit ad hæredes transmitti: est enim tantum jus utendi, & per consequens personale; ideoque cum persona extinguitur; sed eo sensu dicitur perpetuum, quia non potest auferri, quamdiu vixerit ille, qui canonicè obtinuerit Beneficium.

Canonicè verò obtinebantur omnia olim Beneficia in ipsa ordinatione: simul enim uno & eodem actu Ordo & jus percipiendi stipendia Ecclesiastica conferri debebant; adeò ut nemo admitteretur ad Ordines, nisi locus vacaret in aliqua Ecclesia, ad quam ordinaretur, ut ibi ordini suo injuncta ministeria præstaret: quare aliquando absolute Beneficia vocantur Ordinationes.

Quomodo verò procedente tempore jus antiquum mutatum fuerit, & quo colore Ordinatio cœperit à collatione Beneficii separari, & unde qui vulgò appellatur Titulus patrimonii, fluxerit, exponitur in *cap. 2. 4. 16. & 23. hoc titulo*. Deinde quia Beneficium ratione officii conceditur; illud autem officium peragi non potest ab absente: ideò de residentia & de Clericis non residentibus superiori titulo actum est. Et quidem si veteres Canones sequamur, in omnibus omnino Beneficiis debetur residentia; hodie verò præcipuè in Beneficiis, quæ curam animarum habent adjunctam, quibus nec per Vicarios fungi licet, nisi in certis casibus *cap. 30. & 32. hoc titulo*. Eadem etiam ratione quia singuli Clerici vix unum officium implere sufficiunt, plures Ecclesias vel plures Dignitates simul obtinere prohibentur. Quæ tractatio magnam

hujus tituli partem complectitur, & proponitur in *cap. 5. 6. 7. 13. 18. 28. & 35. juncto cap. 3. tituli superioris*. Exceptiones tamen aliquæ adduntur *cap. 32. 35. & ultimo*; ad quarum explicationem consequens erat, ut de Beneficiorum variis speciebus & differentiis quæreretur.

Vicina sunt istæ quæstiones, ut in Ecclesiis certus sit numerus Præbendarum *cap. 2. 22. & 25. hoc titulo*; & ne dividantur aut minuantur Dignitates Ecclesiæ, vel Præbendæ earumve redditus *cap. 8. 10. 12. 20. 21. 25. 26. & 36.* Quoniam verò Beneficia Ecclesiastica sine institutione Canonica obtineri non possunt, & hodie diverso tempore sæpissime conferuntur Ordines, & postea Beneficia; ideo sæpius in hoc titulo & passim separatur Ordinatio à collatione, institutione, investitura, & traditione Beneficii, ideoque sæpius in hoc titulo tractatur de modis acquirendi & nanciscendi possessionem alicujus Beneficii, ut in *cap. 24. & 31.* itemque tractatur, utrùm purè vel conditione additâ in collatione Beneficia possint conferri. Pertinet etiam ad collationem Beneficiorum, quod cum omnibus Collatoribus Ordinariis concurrat jure novo Summus Pontifex; unde tot quæstiones in hoc titulo de rescriptis, sive mandatis de providendo, quas vulgò gratias expectativas vocant, ut in *cap. 6. 9. 17. 19. 25. 27. 34. & ultimo.*

A D C A P. I. E T I I I.

Observandum est caput 1. desumptum ex Concilio Pictaviensi *Can. 3.* quod nondum se reperisse profitentur ingenuè Romani Correctores. Edidit primus Canones illius Concilii Illustriss. Baronius *ad annum Christi 1010. numero 22.* & ex Baronio Binius. Quod quidem Concilium ex universis Galliarum Episcopis collectum fuit occasione Philippi Regis & Bertrandæ ejus pellicis, quam superduxerat, dimissâ uxore legitimâ. Quod quidem Concilium autoritate Paschalis I I. per Joannem & Guillelmum ejus Legatos Pictavis habitum est, Guillelmo Duce Pictaviensi tunc existente. In Concilio sub excommunicationis pœnâ Bertrandam pellicem dimittere jussus est Philippus; & præterea plures editi sunt Canones ad reformationem Ecclesiasticæ disciplinæ; ex quibus quidam in Decretales relati, v. g. *cap. 2. de vita & honestate Clericorum, & cap. 1. de filiis Presbyterorum ordinandis vel non, juncto cap. 2. de cohabitatione Clericorum & mulierum in 1. Collectione.*

Caput verò 3. desumptum est ex Registro Gregorii Magni *lib. 14. epist. 31.* & à Gratiano refertur in *Can. 2. Causa XVII. Quæst. 4.* unde error colligitur Raymundi, qui neglecto ordine temporum, præposuit caput 1. ex Canone Pictaviensi, quod multis sæculis post Gregorium I. habitum fuit.

Dicti verò *cap. 1.* sententia latissimè patet, ut nullus Clericus, sive Laicus bona Ecclesiastica jure consanguinitatis sibi vindicare audeat: quæ in duas species dividi possunt; ut vel Beneficia contineant, vel bona & redditus Ecclesiis competentia; & iterum sive res mobiles, sive immobiles, quales sunt prædia, decimæ, oblationes, primitiæ, & generatim omnes obventiones *Can. res Ecclesiæ XII. Quæst. 1. cap. 14. de jure patronatus, & cap. 1. de censibus*; in quibus nullum omnino jus pro-

prietatis habent Clerici, ut ad hæredes vel testamentarios, vel ab intestato possint transmittere. Et quidem Beneficia Ecclesiastica sive majora, ut Episcopatus & Dignitates; sive minora jure hæreditario non possunt deferri *Can. Episcopo non licere & seqq. VIII. Quæst. 1. & Innocentius II. in Concilio Rom. Apostolicâ autoritate prohibemus, ne quis Ecclesias & Præbendas, Preposituras, Capellanas aut aliqua Ecclesiastica Officia hæreditario jure valeat vindicare.* Quæ quidem prohibitio adversus consanguineos, in quos propensior est affectio, canonicis sanctionibus exacerbatur; adeo ut filius etiam legitimus in eadem Ecclesia, in quâ pater prius immediatè ministraverat, non possit admitti *toto titulo de filiis Presbyterorum*: imò nec simul esse possunt Canonici in eadem Ecclesia *cap. 16. eodem titulo.* Quâ in re plures Canones diversis temporibus renovandi fuerunt, ut *ex dicto titulo constat & ex hoc nostro, juncto cap. 1. de filiis Presbyterorum, & cap. 2. de cohabitatione Clericorum in 1. Collectione.* Quem morbum in Gallia plurimis Ecclesiis invaluisse conqueritur Hildebertus Cenomanensis Episcopus *in epistolis 55. & 56. & quidem eleganter in epistolâ 55. adversus eos, qui electionem in solis Episcopis locum habere debere contendebant: ceteros quoque gradus, ait, ad minimum usque Clericum pro Episcoporum deliberatione substituendos & distribuendos, judicandos & reformandos Canonica censent & prædicant instituta.* Perit autem solis Pontificibus collata hæc à Domino potestas, si substituendi Canonici, vel aliud in Ecclesia disponendi hæreditas alicui facultatem acquirat. *Quid enim Episcopo in commissa licebit Ecclesia, in qua Clericus arbitrio assignatur alieno? quid ibi sacræ poterunt sanctiones, ubi nascitur, non sit Canonicus; ubi plus nuptiis dabitur quàm meritis?* Et idem optimus Pontifex, postquam Archiepiscopus Turonensis creatus fuit in Concilio Nannetensi, cui præerat, prohibere districtè statuit, ne Præbendæ & quælibet Ecclesiæ Dignitates hæreditate obtinerentur. Idem morbus irrepsit in Anglicanam Ecclesiam, ad quem curandum scriptæ fuerunt pleræque Decretales, relatæ sub titulo *de filiis Presbyterorum*: eodemque ferè tempore, quo Pictaviense in Gallia sub Paschali II. pariter in Anglia super eadem re habitum fuit Concilium Londinense, annitente Anselmo Cantuariensi Episcopo.

Sicut verò Beneficia jure hæreditario & propinquitatis non esse deferenda diximus, eadem etiam ratione sancitum est in *cap. 3. hoc titulo*, ne res & bona Ecclesiæ Episcopi vel Clerici testamento vel aliâ qualibet ultimâ voluntate relinquerent. Quâ tamen in re secundùm Canones distinctio constituenda est inter patrimonium & bona, quæ aliunde Episcopis & Clericis quàm consideratione Ecclesiæ obvenissent, ex hæreditate propinquorum aut amicorum, eorumve liberalitate, vel ex artificio aut doctrinâ eis comparata *cap. 9. & 12. de testamentis*, & inter ea, quæ ab Ecclesiis & Beneficiis, aut eorum occasione profecta forent *toto titulo de peculio Clericorum, & Can. 1. 7. 9. & 12. extra de testamentis*; idque sive res sint mobiles, sive immobiles *cap. 8. hoc titulo*: imò et si quid ex redditibus Ecclesiasticis fuerit comparatum *cap. 4. de peculio Clericorum.* Sed non ita asperè & amarè inter Clericos agitur, quibus licet de mobilibus, quæ occasione Ecclesiæ adepti sunt, testari non sit licitum; permittitur tamen eleemosynæ intuitu in ægritudine constitutis ali-

quid erogare pauperibus *cap. 8. de testamentis*. Nec etiam improbatur consuetudo, ut de mobilibus pauperibus & religiosis locis, & illis, qui viventi ministraverunt, sive consanguinei, sive sint extranei, aliqua juxta servitii meritum conferantur *cap. 12. eodem titulo de testamentis*. Toleratur etiam illa consuetudo, quâ Clerici de fructibus Beneficiorum suorum secundum suam voluntatem largiantur; quoniam in multis Ecclesiis observatur, præsertim si Clerici in sui decessus tempore onere debitorum graventur *cap. 7. de Testam. in 1. Compilatione*, quæ Decretalis confirmat usum Galliæ; ut Clerici de redditibus Ecclesiarum, sive inter vivos, sive causâ mortis statuendi plenissimam habeant potestatem: quò etiam pertinet *Lex 34. sacrosancta Cod. de Episc. & Clericis*, in quâ generaliter statuitur: quæcumque Episcopi vel Clerici in Clericali gradu locoque viventes & acquirere & habere potuerint, de his testandi & donandi inter vivos liberam habeant potestatem, quamvis in patrum constituti potestate. Quæ lex in Episcopis tamen & reliquis administratoribus rerum Ecclesiasticarum abrogata fuit *L. omnem 42. §. 2. Cod. de Episc. & Clericis, & Novell. 131.* in reliquis verò Clericis nihil immutatum, ut ad dictam *Novell.* docet Cujacius.

Ab intestato verò omnia bona Clericorum, nullâ adhibitâ distinctione unde obvenerunt, altari, cui serviunt, sanctificantur, & in jus ejus traduntur; nempe si legitimos hæredes non habeant: tunc enim Ecclesia præfertur fisco, quod jure posteriori sive novo sancitum, *Novell. 131. cap. 13. & cap. 1. infra de successione ab intestato*. Jure tamen Canonum & dicto *cap. 1.* & ex iis quæ diximus, colligi potest hæc distinctio, ut Episcopis, Presbyteris & Clericis liceat donare cui voluerint, dum vivunt, ea quæ per hæreditatem vel alio modo quàm ab Ecclesia acquisierint. Nec enim redditus Ecclesiarum in quolibet usus erogare & impendere licet: pars enim pauperum alimonix, pars Ecclesiarum instaurationi & ædificiorum refectioni cedere debent *Can. 19. 20. 21. & seqq. XII. Quest. 1. & Can. 26. 27. & seqq. XII. Quest. 2.* ex quibus exempla repeti possunt ad explicationem *capituli 3. hoc titulo*, in quo generalis regula proponitur, rationem non permittere, ut quod pro communi utilitate datum esse cognoscitur, propriis cujusquam usus applicetur. Quamvis & hæc regula Præbendis convenire possit, ut intelligamus, in quos usus redditus & obventiones, ratione Præbendarum & Dignitatum percepti, insumi debeant *Can. 26. 27. 28. dicta causa & Quest.* Poterit etiam exemplum peti ex *cap. 30. infra hoc titulo*, & ex eleganti specie *cap. unci de Magistris in Collectione 2.* imò & ex *epist. integrâ Greg. Magni*, ex quâ hoc caput sumptum fuisse initio monuimus.

AD CAP. II. IV. XVI. ET XXIII.

ANtequam Juris ordinem & progressum explicemus, ex quo Decretales, quas conjungimus, fluxerunt, breviter sententiam singulorum capitum proponemus,

Et quidem 2. capituli verba, sicut in Decretalibus habentur, hunc sensum conficiunt, ut Episcopi Clericos ordinare non valeant, nisi eis

alimenta præstent; ideoque Interpretes hanc regulam conficiunt, Episcopo non licere aliquem ordinare sine titulo. Si tamen inspiciamus originem & fontes hujus capituli 2. aliam omninò sententiam colligemus. Desumptum est enim ex *Novella 3. cap. penult. & ex epitome Juliani ordine 5.* ex cujus verbis integris exscriptum fuit *hoc cap.* Sententia verò integræ *Novellæ* hæc est, ut certus statutusque numerus Clericorum in singulis Ecclesiis determinaretur, supra quem numerum nullus constitui poterat. Quia verò Episcopi gratiâ & favore prævalente, plures supra numerum ordinare solebant, ita ut prægravarentur expensis Ecclesiæ, jubet Justinianus, ut Episcopi, qui supernumerarios ordinarent, de suo exhibere & alere tenerentur. Quod & confirmatur *Novella 6. cap. ultimo & Novella 16.* Sed de certo numero constituendo, & quando augeri vel minui possit, dicemus, Deo juvante, *ad cap. 22. hoc titulo.*

Quarti verò capituli sententia est, regulariter non licere Episcopo ordinare Presbyteros vel Diaconos absque certo titulo, id est Ecclesiâ in quâ ministrent: quòd si aliter fecerit, ordinator Episcopus alere tenetur ordinatos, nisi aliunde habeant, unde possint sustentari. Quod confirmatur *cap. 16. & 23.* In 16. etiam adjicitur, ut in Subdiaconis ordinandis idem observetur quod in Presbytero & Diacono, ut absque titulo non ordinetur Subdiaconus. Ratio dubitandi ex eo petenda videtur, quod in dicto *capitulo 4.* non fiebat mentio Subdiaconi; itemque quia tardius Subdiaconatus inter sacros ordines numerari cœpit. 2º In dicto *cap. 16.* valdè notandum, non tantum Episcopum, qui ordinavit, sed etiam ejus successores compelli providere ordinatis sine titulo, id est vel competens Beneficium eis assignare, vel eos alere. Et quidem per summum Pontificem compelli solent. Forma rescripti continetur in dicto *capitulo 16.* ut nempe moneantur 1º. Episcopi: primo rescripto si non pareant, 2º. rescripto jubeantur: 3º. omnimodo compellantur, dato Judice, qui exequatur rescriptum. Exceptiones duæ in eodem *cap. 16.* subjiciuntur, quibus Episcopus prospicere non tenetur, v. g. si ad alius præsentationem Episcopus ordinaverit, putà Archidiaconi, vel Rectoris Ecclesiæ, aut alicujus patroni Ecclesiastici, aut Laici, ut in *Capitulo Cùm dilectus, & cap. Postulasti infra de jure patronatus.* His enim casibus Episcopi liberantur quidem, & præsentantes obligantur præstare Beneficia vel alimenta.

Postremò observandum Clericum, qui impetravit hujusmodi mandata de providendo, vel agere adversus ipsum Episcopum, à quo ordinatus fuit, vel adversus successorem ejus. Si adversus ordinatorem, omnimodo compellitur ei providere, sive sit idoneus, sive non: si verò adversus successorem Ordinatoris, non aliter cogitur, nisi causâ cognitâ providere, & vocato legitimè Episcopo constiterit, non tantum hujusmodi Clericum nulla habere Beneficia vel patrimonium, ex quo se exhibeat, sed etiam esse idoneum.

Quærent Interpretes, quid si depositus fuerit Episcopus, vel renuntiaverit Episcopatu, utrum etiam successor tenebitur Episcopus. Et quidem verius esse existimant, successorem illum non teneri, sed adversus depositum vel renuntiantem superesse actionem: quod quidem ita intelligendum, quamdiu sunt superstites: illis enim defunctis, crediderim

successores onerandos hac ratione , quia cùm bona Ecclesiæ , ut diximus , & Beneficia pauperum patrimonia vocentur & sint ; conqueri non potest successor , si vacatura Beneficia conferat Clericis antea ordinatis in sua Diœcesi , quibus debentur : & præstat veteribus Clericis committi Ecclesias , quàm de novo ordinare alios : quod & dicta *Novella 16.* Justiniani confirmat.

Ultimò notandum in *dictis tribus capitulis & in 23.* pœnam hujusmodi non porrigi adversus Episcopos , qui Clericos in Ordinibus minoribus constituerint.

Quærent etiam Interpretes , utrùm sine Titulo ille qui habet sufficiens patrimonium , possit ordinari à non suo Episcopo. Ratio dubitandi , quia non constituitur in aliqua Ecclesia vel Beneficio Diœcesis. Rectè tamen respondent hujusmodi ordinationem alia ratione Canonibus reprobari , nimirum quia non licet vel alterius Diœcesis laicum Clericum ordinare , vel Clericum alterius ad superiorem ordinem promovere absque Diœcesani consensu , ne Ecclesiasticus ordo perturbetur , & Diœceses confundantur *Can. 16. Concil. Nicani & plerisque Canonibus relatis in Quæst. 2. (Causa 19. & toto tit. de Clericis peregrinis extra & cap. 1. & ultimo de temporibus ordinat. in VI. eoque pertinent Joannis Chrysostomi & Joannis Hierosolymitani adversus Epiphanium querelæ , qui absque eorum consensu in eorum Diœcesi ordinaverat Clericos. De qua contentione agitur apud Palladium in vita B. Chrysost. cap. 8. & apud Socratem cap. 3. lib. 6. Ad defensionem verò B. Epiphanii pertinent ipsius Epiphanii epistolæ , & altera B. Hieronymi num. 60. & 61. inter ejus epistolas : quæ omnia explicant *Can. ultimum 19. Quæst. 2.* In arbitrio tamen est Episcopi , cui injuria facta fuerit , impositâ congruâ pœnitentiâ , in suo honore & gradu hujusmodi Clericos recipere *Can. ultimo 19. Quæst. 2. & cap. ult. de Clericis peregrinis.* Excipitur singularis casus *cap. 1. de Temporibus Ordinat. in VI. sive apud Bonifacium* , in quo specialiter S. Pontifex reservat sibi dispensationem , & propriis Episcopis adimit. Quæ est vera & communis omnium Interpretum sententia : nec videtur contradicere rectè Rebuffus. Non enim aliquod jus singulare continet *(Can. ult. 19. Quæst. 11.* sed jus vetus commune declarat , quod omnibus Episcopis competit ; itemque frustra in *cap. 1. de Temporibus Ordinationum in VI.* exciperetur casus singularis , in quo S. Pontifex in B. Petri solio à Christo institutus sibi dispensationem reservat ; nisi in reliquis casibus Episcopo cui-cumque permetteretur. Quare necessarium non est ad Summum Pontificem recurrere , & ab eo literas , quas vocant , perinde valere impetrare , ut censet Rebuffus in *praxi titulo de formula dimissoria num. 29.**

Alienus itaque Clericus opus omnino habet dimissoriis literis & consensu proprii Episcopi , quoties ab alio Episcopo ordines parat suscipere *dicto titulo de Clericis peregrinis.* Unde quæsitum & decisum in *cap. 37. de Præbendis & Dignit. in VI.* ut Episcopi , qui vel dant dimissorias literas aliquibus , ut possint , à quo voluerint , Episcopo ordinari , teneantur prius de Titulo vel Patrimonio inquirere ; alioquin non ordinator Episcopus , sed ipse qui dimissorias dedit , tenebitur. Idemque est si certas & designatas personas in sua Diœcesi commiserit ordinandas : si verò generali mandato accersiverit alium Episcopum , ut vice sua ordines celebret

in sua Diœcesi; ordinator tenebitur, & imputare sibi ipsi debet, quod secundum Canones non inquisiverit de titulo vel de patrimonio. Liberam enim ei potestatem tantum ordinandi commiserat Episcopus, servatis scilicet Canonibus, de quibus egimus.

Supereft ut ordinem & formam Ordinationum & illius juris progressum & mutationes varias indicemus. Et quidem ordinationes Clericorum Jure veteri Canonico eo ordine & forma procedebant, ut certo & solemnitate tempore omnes Ecclesiæ Ordines convenirent, & ordinandorum, postquam à peritis viris examinati fuerant, nomina publicè proponebantur & publicabantur, ut consensum Ordinum, Magistratum & plebis solemnitate decreto obtinerent: post quod decretum consecrabantur Clerici per manus impositionem Episcopi & Presbyterii *Can. 6. Dist. xxiv. Can. 13. & 27. Dist. lxxiii. B. Cyprianus lib. 1. Epist. 4.* & in *Ordine Rom.* hujusmodi verò electionis forma, quæ olim tam in Episcopis quàm in Clericis habuit locum, postea in solis Episcopis eligendis retenta fuit.

Publicationis autem, sive propositionis Clerici ordinandi, quæ post præcedentem Clerici electionem & examinationem, populo palam fiebat in Ecclesia, ut ejus consensus exploraretur, solemnitas & forma in *Ordine Romano* his verbis exprimitur: *Ascendit Lector ambonem, & elevatâ voce legit brevem in aures populi continentem. Agnoscat Charitas vestra, quia ille & ille advocantur in tali officio vel in tali gradu: si quis habet contra hos viros aliquam querelam, exeat confidenter propter Deum & secundum Deum, & dicat.* Quod si nullus contradictor extaret, sed omnes consentirent in ordinandum, decreto, ut diximus, super ea re interposito, iterum vel ab Episcopo vel ab ejus Archidiacono sequebatur ad Populum hæc prænuntiatio: *De domo sancta Maria eligimus Petrum in Presbyterum ad eundem titulum, vel in Diaconum aut in Subdiaconum in tali Ecclesia.* Et ejusmodi publicationis & intitulationis extat mentio in *Glossa cap. 54. extrâ de electionibus in verbo, intitulatum.* Postea celebrabatur consecratio & manuum impositio, verbis pronuntiatis singulis ordinibus convenientibus. Et in hujusmodi publicationibus exprimebantur, ut diximus, nomina ordinandorum, ministerii, & officii Ecclesiarum, in quibus ministrarent. Ex quibus intelligimus verba ista Canonum, *denominari, titulari, vel intitulari & examinari in Clerum,* & in versione Canonis 6. Concilii Chalcedonensis, *manifestè mereri ordinationis publicata vocabulum.* Qui Canon refertur initio *Dist. lxx.* Unde & in *Ordine Rom.* præponitur supradictis Ordinandorum ritibus, & in pluribus Conciliis repetitur, in *Can. 27. Concilii Aquisgranensis sub Carolo Magno, & Meldensis sub Carolo Calvo tomo 3. Concil. Gallix pag. 46. Et in Concilio Placentino sub Urbano II. Can. 2. Dist. lxx.*

Notanda verò sunt, quæ in dicto Concilio Aquisgranensi præponuntur dicto Canonis 6. Concilii Chalced. veluti loco Summæ; ut nullus absolute ordinetur & sine pronuntiatione & stabilitate loci, ad quem ordinatur. Et huc pertinet, quod in Concilio Valentino Hispaniæ statuitur, *Can. penult. & ultimo, ut nullum Episcopi ordinent, qui localem se futurum primitus non sponderit.* Ratio redditur in dictis Canonibus, ut singuli in delegata sibi Ecclesia assiduum dependant officium, & Episcopi sui præceptis obtemperent, & ne ab Ecclesiastica deviant disciplina, ab una in

aliam Ecclesiam transeuntes. Ex quo etiam apparet istius tituli connexio cum præcedenti *de Clericis non residentibus*. Ex quo etiam intelligimus sententiam *epist.* 225. B. Augustini, in qua cum Pinianus, qui invitatus ab Hipponensi populo in Presbyterum petebatur, juravisset si ordinaretur invitatus, se statim abscissurum, non potuit tamen effugere, quin juramento adigeretur sub conditione promittere. *Petiverunt*, inquit B. August. *ut adderetur eidem promissioni atque jurationi, ut si quando illi ad suscipiendum Clericatum consentire placuisset, non nisi in ipsa Hipponensi Ecclesia consentiret.* Notanda etiam sunt hæc verba initio *epistola*: *Addebant nihil eos, id est populum Hipponensem, velle, si ordinaretur invitatus, nisi ut ordinatus abscederet.* Illi hoc posse fieri non credebant; obstante scilicet veteri Jure Ecclesiæ de stabilitate loci servanda, in quo quis ordinatus fuerat. Quod jus etiam ante Concilium Chalcedonense observatum fuisse paulò post ostendemus.

Pertinet etiam ad hunc articulum elegantissima *Epist.* 6. Paulini Londonensis Episcopi ad Severum, in qua protestatio Paulini, qui per vim ordinabatur, hac ferè formâ continetur. *Ea conditione consecrari in Barcelonensi Ecclesia adductus sum, ut ipsi Ecclesiæ non alligarer; in Sacerdotium tantum Domini, non etiam in locum Ecclesiæ dedicatus.* Eâdemque formâ B. Hieronymus & ejus frater Paulinianus & Vincentius ordinati fuerunt; B. quidem Hieronymus à Paulino Antiocheno Episcopo, & B. Vincentius & Paulinianus B. Hieronymi frater à B. Epiphanio Salaminia Cypri Episcopo, sub eadem protestatione omnes, ne adscribebantur alicui certo loco. Et hoc idèd, quia inviti & repugnantes ordinabantur. Quam in rem elegantissimæ sunt *epistola* B. Hieronymi & B. Epiphanii 60. 61. 62. ideoque videbatur ignoscendum illis, qui inviti & coacti ordinabantur, instantibus & urgentibus populis, si sub hac contestatione & conditione ordinarentur, ne in aliqua certa Ecclesia ascriberentur, & ibi perpetuò manerent: sed postea prohibitum *Novella* Valentiniiani *de Episcop. Judicio*, ne inviti ordinarentur. Nihil tamen in contextu eâ de re; quoniam postea alterâ *Novella* Leonis & Majoriani plenius & apertius prohibitum fuit, ne inviti ordinarentur Presbyteri vel Clerici: & utraque *Novella* extat in *Cod. Justiniano*: eodemque pertinet *Lex* 31. *Cod. de Episc. & Clericis in fine*. Tandem in Concilio Chalced. hujusmodi omnes protestationes & conditiones rejectæ videntur, utpote Juri veteri Canonico Ecclesiæ adversantes. Quod jus antiquum Concil. Chalcedon. in *dicto Can.* 6. non introduxisse, sed tantum restituisse & explicasse videtur, ne quis scilicet omnino admitteretur in Clerum absque Titulo. Hujus enim Juris in Conciliis antiquioribus Chalcedonens. manifesta supersunt vestigia, in Nicæno *Can.* 15. & 16. in Neocæsariensi *Can.* 13. ut ad eundem *Can.* Zonaras & Balsamo eruditissimè notaverunt. Quod & facile colligitur ex *epist.* B. Hieronymi. B. Augustini & Paulini *supra citatis*; quibus addimus *Libellum supplicem* Monachorum Constantinopolitanorum ad Theodosium & Valentinianum Principes, qui insertus est in actis Concilii Ephesini parte 1. his verbis: *Neque verò suorum Clericorum vel suæ Ecclesiæ operâ, verum quorundam operâ utebatur ab exteris Paræciis & Diocæsisbus Ascitorum, quibus tamen secundum Canones Ecclesiasticos in alieno Episcopatu*

vel Ecclesiâ degere non licet, sed in solis tantum parœciis & Civitatibus, idque quietè, in quibus ordinati sunt. Quod ut commodiùs procederet, Leges constituerunt, ut Clerici ordinandi sumantur ex eadem possessione & vico, ubi Ecclesiam esse constiterit, in qua Ecclesia sunt collocandi L. in Ecclesiis 11. Cod. de Episc. & Clericis; & præterea ex plebeis pauperibus, non ex divitibus L. 6. & 17. Cod. de Episc. & Clericis. Tantùm abest ut titulus patrimonii, qui hodie frequentatur, illis temporibus quidquam prodesset ad ordinationem. Adversatur enim manifestissimè nostra consuetudo, vel potius corruptela juri antiquo Ecclesiæ & omnium Concil. Canonibus: imò & ipsi institutioni Clericorum. Clerici enim, ut in Paratitulo ostendimus, non sunt ordinandi patrimonii & facultatum ratione habitâ, sed tantùm ministerii & officii, quod in aliqua Ecclesia certa, in qua intitulandi sunt, debent assiduè obire, sicut diximus.

Originem hujus corruptelæ quidam recentiores conjiciunt ortam fuisse ex his verbis Canonis 6. Chalcedon. Concilii, qui in *Can. 1.* refertur *Dist. LXX. (in Ecclesia civitatis vel possessionis.)* Ex possessionis enim dictione malè intellecta à veteribus Interpretibus Gratiani, sicut ex Glossa constat, Titulum patrimonii excogitaverunt, ad quem Clerici rectè ordinari possent. Quæ quidem falsa interpretatio errore primùm introducta, & paulatim pravâ consuetudine recepta adèò invaluit, ut Concilio Lateranensi sub Alexandro III. confirmaretur, & à sequentibus deinde SS. Pontificibus probaretur.

Verus autem sensus verborum dicti Canonis hic est, ut nemo ordinetur Clericus, nisi simul & in continenti adscribatur in Clero alicujus certæ Ecclesiæ, sive illa Ecclesia sita sit in Civitate, sive in aliquo pago, sive vico. κωμῶν, ut in Græco *Can.* habetur, Concilium Aquisgranense in *Can. citato* verterat vicum: quamvis & possessionis dictio apud bonos autores rectè accipiatur pro pago, sive vico, ut constat ex Festo Pompeio in verbo (*possessionis*) & ex L. 1. Cod. de Episc. & Clericis & ex *Can. 4. & 5. Dist. LXXX. & Can. in parochia xvi. Quest. 1.*

Sicut Sententia Concilii Chalced. imminuta est, excogitatis titulis patrimonialibus; ita etiam & pœna immutata fuit, quâ puniebantur Episcopi, qui sine titulo ordinaverant. Nam in dicto Canone 6. Chalced. si quis sine titulo ordinaretur, vacua erat manus impositio & irrita; nulla ab initio, ut rectè Zonaras & Balsamo interpretantur. Harmenopulus in compendio (*anonum ἀπίστος ἴστω*, id est pro non ordinato fit. Quod & agnoscit Innocentius III. in *cap. 16. hoc titulo.* In dicto tamen Concil. Lateranensi alia pœna adversus Ordinatos introducta fuit, quam retrahit Concil. Tridentinum: quæ quidem pœna ad solos Presbyteros & Diaconos sine titulo ordinatos restricta fuit in Concilio Lateranensi, & postea ad Subdiaconos porrecta, non ultrà: intra quos etiam ordines sacros consistit Concil. Tridentinum; quamvis veteres Canones ad omnes omninò Clericos, etiam in minoribus constitutos pertineant. Unde & adversus Episcopos solebant à S. Pontificibus impetrari Rescripta de Providendo, quibus compellerentur vel ipsi Ordinatos, qui sine titulo eos ordinaverant, vel etiam eorum successores Episcopi, interim eis providere necessaria ad victum, quoad usque Beneficia contulissent. Quâ

de re variæ querelæ Episcoporum sub ipso tempore Concilii Lateranensis; eamque in rem elegantissima est epistola 2. Stephani Tomacenſis. *Salvâ*, inquit, *Reverentiâ* vestrâ nobis videtur novum hoc & insolitum, cum in sacris & in antiquis Canonibus circa Presbyteros tantum & Diaconos restringatur hæc observantia, & in S. Lateranensi Concilio sub felicitis recordationis B. Papa Alexandro III. cui plures ex nobis interfuerunt, suffragium suum omnibus, qui aderant, præstantibus, de Presbyteris tantum & Diaconibus statutum fuerit & decretum, id libenter amplectimur, &c. (Intelligit cap. 5. hoc titulo.) Impossibile autem nobis est nomina vel numerum eorum, quos infra Diaconatum ordinavimus, memoriter tenere; nec minus est impossibile omnibus eis vel conferre Beneficia, vel necessaria præbere. Satius erit nobis amodò non celebrare Ordines, quàm hæc importabilia suscipere onera. Quibus querelis & rationibus moti S. Pontifices statuerunt, ut hujusmodi Mandata de Providendo non concederentur Clericis in minoribus Ordinibus constitutis, nec etiam his, qui vel proprias facultates habent, unde possint vivere, vel aliquod Beneficium non tantum in titulum, sed etiam in Vicariam perpetuam obtinerent cap. 27. de rescriptis. Addidit Concilium Trid. ut deinde videbimus, si pensionem aliquam habeant. Præterea hæc clausula in hujusmodi rescriptis inseritur: *Si ordinatus, pro quo scribimus, idoneus habeatur, & Ecclesiastico Beneficio non indignus, ei ab Ordinatore vel à successore ipsius competens Beneficium tribuatur, cap. 13. extra de etate & qualitate ordinandorum.* Quæ tamen exceptio ab ipso Episcopo, qui ordinasset indignum, opponi non poterat, nisi per alium, v. g. per Archidiaconum ejus, cum ordinaretur, renuntiatus fuerit dignus: quo casu ipse Archidiaconus teneretur dicto cap. 16. hoc titulo, quod delumptum est ex lib. 1. Regestri Innocentii III. epist. 74. & dicto cap. 13. de etate & qualitate ordinandorum & dicto Capitulo de rescriptis.

Superest ut quid super ea re Concil. Tridentinum statuerit, & quid Regum nostrorum ordinationibus firmatum fuerit, breviter exequamur. Et quidem in cap. 2. de Reformatione sessione 21. statutum, ut qui patrimonium sufficiens, vel etiam pensionem habet, ita ordinetur, ut & patrimonium & pensio alienari, extinguï, vel remitti non possint, quod & hodie fit, donec Beneficium Ecclesiasticum sufficiens fuerit adeptus, vel aliundè habeat, unde vivere possit: in quo cap. sequuntur Patres Concilii opinionem veteris Interpretis Vincentii, Cardinalis Ostiensis & Joannis Andreæ ad cap. 23. hoc titulo, quam tamen Glossa improbavit hac ratione, quia cum patrimonium succedat in locum Beneficii, sicut Beneficio Ecclesiastico potest Clericus renuntiare, ita etiam patrimonium alienare potest. Sed vitiosum illud fundamentum Glossæ Patres Concilii rectè improbant eodem cap. 2. Statuunt enim Beneficium, ad quod Clericus ordinatus fuit, non posse resignari, nisi factâ mentione, quòd ad illius Beneficii titulum sit promotus; nec admittitur resignatio illa, nisi constiterit, quòd aliundè commodè vivere possit, & aliter facta resignatio nullius est momenti. Eodem etiam Concilio sessione 23. apertius statutum in capite. 16. ad observationem Can. 6. Chalced. In principio quidem dicti cap. 16. consilium datur Episcopis, ut nullos omninò Clericos ordinent sine Titulo, & deinde additur: quod

si in Ordinatione titulus assignatus fuerit Clerico, ab eo titulo sive Ecclesiâ non possit recedere, inconsulto Episcopo. Sed nihil novi cavit Concilium Trid. si sine titulo, vel ad titulum, ut loquimur vulgò, patrimonii aliquis fuerit ordinatus. Itaque recurrendum erit in iis casibus ad alios Canones ejusdem Concilii Trid. quos explicavimus, vel ad jus, quod ante dictum Concilium Trid. obtinebat.

Superest adhuc, ut aliquid annotemus ex moribus nostris & Regum constitutionibus nostrorum: Et quidem in Aurelianensibus Comitibus sub Carolo IX. statutum *cap. 12. & 13.* ut reditus patrimonii Clericalis alienari non possit, vivente Clerico. Reditus tantùm facit mentionem, non autem proprietatis: unde sequitur nudæ proprietatis, id est retento usufructu, non prohiberi alienationem. Præterea Presbyterorum tantùm fit mentio, non autem Diaconorum vel Subdiaconorum; quamvis & ad eos soleat perrigi sententiæ Legis. Aliud si in minoribus tantùm sunt constituti; quamvis & ad eos Concilium Trid. videatur pertinere. Quod non licebat Episcopis, nec Concilio, sicut Patribus in ipso Concilio Episcopus Ebroicensis objecit. In temporalibus enim non quid Episcopi, sed quid Principes statuerint, sequimur, qui nullos in temporalibus agnoscunt superiores, teste Innocentio III. in celebri *capitulo per venerabilem extra qui filii sint legitimi.* Unde meritò Ostiensis ad *cap. 23. hoc titulo in fine* notat, si servilis conditionis patrimonium assignetur in titulum, hujusmodi assignationem non valere, nisi habeat consensum domini, & Episcopum idè ei providere teneri, & debere imputare sibi, quòd in titulum admiserit patrimonium servilis conditionis.

Notandum quamvis vulgò Levitæ Levitis non solvere decimas dicuntur, & dotem Ecclesiæ immunem esse à decimis doceat *cap. novum genus infra de decimis*; de Titulo Clericali decimas solvendas esse, adeoque hujusmodi Titulos Clericales mores nostri oderunt; ut in Commemoratoriis à Rege Christianissimo Carolo IX. datis Legatis ad Concilium Trid. missis hic art. num. 3. insertus sit. *Nullus Presbyter ordinetur, cui non continuò secundùm Concilium Chalced. detur unà cum Ordine Beneficium aut ministerium: sic enim fiebant ordinationes à priscis illis Patribus, qui Titulos Presbyterales multo postea tempore inventos non agnoverunt.*

POSITIONES.

I. Jure vetustissimo Ecclesiæ ordinationes omnium Clericorum sive in sacris, sive in minoribus constitutorum, absque Titulo & loco in aliqua certa Ecclesiâ fieri non poterant.

II. Nisi in ipsa ordinatione, qui volentes aliquando & inviti compellebantur, contestati forent se nolle certa alicui Ecclesiæ alligari.

III. Quod tamen apertius in Concilio Chalced. constitutum in omnibus omnino Ordinibus, sublatis etiam penitus hujusmodi contestationibus, & pœnâ additâ hac, ut ordinationes absolutè, id est absque Titulo factæ, ipso jure irritæ essent.

IV. Multis postea seculis, sive fermè à sexcentis annis in Concilio Later. sub Alexandro III. jus illud immutatum fuit, & ita temperatum.

ut ordinationes sine Titulo rata quidem sint & valeant, dummodo ordinati possint de propriis facultatibus sustentari; alioquin Ordinatores tandiu necessaria subministrare tenentur, donec competens Beneficium meritò sint consecuti.

V. Ex dicto Concilio inductus primùm Titulus patrimonii.

VI. Pœna tamen Concilii ad solos Presbyteros & Diaconos restringitur.

VII. Sequentium etiam S. Pontificum constitutionibus ad Subdiaconos extensa fuit.

VIII. Quibus etiam constitutionibus Ordinatores multis casibus excusantur ab observatione Canonis.

IX. Titulum verò Patrimonii posse, vel non posse alienari ex iis, quæ diximus, colligi potest.

AD CAP. V. VI. VII. XIII. XIV. XV. XVIII.
XXVIII. ET XXXIII.

Cohæret proximè Tractatus de pluralitate Beneficiorum cum superiori, in quo Ordinationes absolutas, id est sine titulo, prohibitas fuisse ostendimus; cujus prohibitionis rationem hanc veram diximus esse, quia Clerici nomen & munus non tantùm est honoris, sed etiam oneris & ministerii in Ecclesia certa, in qua stabilitatem loci servare, & assiduitatem officii tenentur exhibere: cui repugnat maximè Beneficiorum multitudo, quia singula officia in Ecclesiis assiduitatem exigunt personarum cap. 13. hoc titulo; ideoque meritò subjicitur præcedenti Tractatui Tractatus de multitudine Beneficiorum, sicut & in *Can. 2. Dist. LXX.* & in *Can. 1. Concilii Chalced.* conjunctim traduntur illæ duæ materiæ.

Utilis autem & pernecessaria est hæc tractatio, quia non minùs hodie, quàm olim sub Alexandro III. consuetudo Ecclesiæ Gallicanæ, vel potius corruptela, quâ in multis offendimus omnes, invaluit, ut unus plura obtineat Beneficia contra sanctorum Canonum instituta, qua de re conqueritur Alexander III. S. Pontifex in cap. 15. hoc titulo in antiqua *Collectione*, quod & aliquando tolerare cogebant S. Pontifices cap. 18. hoc titulo.

In hoc verò tractatu hunc ordinem servabimus, ut primò singulorum capitum sententiam proponamus. 2º. De multiplici distinctione Beneficiorum Ecclesiasticorum agemus. 3º. De origine & progressu hujus juris. Et postremò difficultates & quæstiones circa hanc materiam exortas explicabimus.

Observandum primò illa omnia Capitula, quæ conjuximus, ad duo Generalia Concilia Lateranensia reducenda esse sub duobus SS. Pontificibus habita: primum sub Alexandro III. secundum sub Innocentio III. Et quidem ad Concilium Lateran. sub Alexandro pertinent sex prima capita, quæ annotabimus. Et primùm cum quinto Capitulo jungi debet caput secundum de Clericis non residentibus: nam ex Concilio Lateranensi primo utrumque caput desumptum est, & sequuntur in Concilio integro ordine 13. & 14. Reliqua tria capitula hujus tituli, nempe 18.